

EKONOMICKÁ UNIVERZITA V BRATISLAVE

OBCHODNÁ FAKULTA

Evidenčné číslo: 102003/I/2016/3062612189

**HODNOTENIE PODNIKATEĽSKÉHO PROSTREDIA
NA SLOVENSKU V POROVNANÍ S REGIÓNOM V4**

Diplomová práca

2016

Bc. Ján Babej

EKONOMICKÁ UNIVERZITA V BRATISLAVE

OBCHODNÁ FAKULTA

HODNOTENIE PODNIKATEĽSKÉHO PROSTREDIA

NA SLOVENSKU V POROVNANÍ S REGIÓNOM V4

Diplomová práca

Študijný program: Manažment medzinárodného obchodu

Študijný odbor: Medzinárodné podnikanie

Školiace pracovisko: Katedra medzinárodného obchodu

Vedúci záverečnej práce: Ing. Andrea Vargová, PhD.

Bratislava 2016

Bc. Ján Babej

Čestné vyhlásenie

Čestne vyhlasujem, že záverečnú prácu som vypracoval samostatne a že som uviedol všetku použitú literatúru.

Dátum: 18.4.2016

.....

Podpis študenta

POĎAKOVANIE

Touto cestou by som sa chcel poďakovať Ing. Andrei Vargovej, PhD., za jej odbornú pomoc, metodické usmernenia a taktiež za ochotu a trpezlivosť pri písaní diplomovej práce.

ABSTRAKT

BABEJ, Ján: *Hodnotenie podnikateľského prostredia na Slovensku v porovnaní s regiónom V4*. – Ekonomická univerzita v Bratislave. Obchodná fakulta; Katedra medzinárodného obchodu. – Ing. Andrea Vargová, PhD. – Bratislava: OF EU, 2016, 76 s.

Cieľom diplomovej práce je zanalyzovať podnikateľské prostredie na Slovensku so zameraním na prieskum výsledkov zozbieraných prostredníctvom indexov viacerých slovenských a medzinárodných inštitúcií. Členenie práce pozostáva z 3 hlavných kapitol a obsahuje jedenásť tabuliek, osem grafov. V úvodnej kapitole sú objasnené teoretické poznatky súvisiace s podnikateľským prostredím a vývoj tohto prostredia za posledné desaťročie, sprevádzané vstupom do EÚ a eurozóny, taktiež prejavom dôsledkov globálnej hospodárskej krízy. Druhá kapitola je venovaná stanoveniu cieľov záverečnej práce s popisom metodiky využitej pri ich dosahovaní. Najvýznamnejšia, záverečná kapitola sa zameriava na hodnotenie kvality podmienok na podnikanie na Slovensku prostredníctvom relevantných indexov a porovnáva jej vývoj s porovnateľnými ekonomikami, konkrétne s krajinami V4. Spracovaním týchto výsledkov je vymedzené konečné postavenie Slovenska v rámci týchto krajín. Výstup pozostáva z faktov a procesov ovplyvňujúcich konkurencieschopnosť podnikania na Slovensku. Diplomová práca obsahuje prierez vo vývoji podnikateľského prostredia v SR z časového hľadiska s upriamenou pozornosťou na hodnotenie makroekonomických faktorov, rôznych indikátorov s následným rozborom najkritickejších elementov podnikateľskej sféry na Slovensku. Význam a prínos práce spočíva v odporúčaníach, ktoré by mohli podporiť zlepšenie kvality podnikateľského prostredia SR.

Kľúčové slová:

podnikateľské prostredie, vývoj podnikateľského prostredia, indexy podnikateľského prostredia, priame zahraničné investície, konkurencieschopnosť podnikateľského prostredia

ABSTRACT

BABEJ, Ján: *Slovak business environment evaluation compared to region V4*. - University of Economics in Bratislava. Faculty of Commerce; Department of International Trade. - Diploma thesis supervisor: Ing. Andrea Vargová, PhD. - Bratislava: OF EU, 2016, 76p.

The objective of the thesis is to evaluate the business environment of Slovakia focusing on analysing several reports collected from Slovak and international institutions. The thesis consists of three main chapters and contains eleven tables, eight charts. The introductory chapter clarifies the theoretical knowledge related to the business environment, describes the development of this environment in the last decade, accompanied by integration to the EU and euro area, also by the impacts of the global economic crisis. The second chapter is devoted to setting the objectives of the thesis and describing the methodology utilized in terms of achieving them. The crucial final chapter focuses on the evaluation of the quality of the conditions for doing business in Slovakia through relevant indexes and compares its development with comparable economies, specifically with the V4 countries. The final position within these countries is determined by processing those given results. Output consists of facts and processes affecting the business competitiveness of Slovakia. The thesis gives a summary of the development of the business environment in Slovakia in terms of time with a focus on assessing the macro-economic factors, various indicators with subsequent analysis of the most critical elements of the business sector in Slovakia. The importance and contribution of the work consists of recommendations which could lead to improvement of the quality of the business environment of Slovakia.

Key words:

Business environment, Development of the business environment, Business environment indicators, Foreign direct investment, Business competitiveness

OBSAH

Zoznam tabuliek a grafov	10
Úvod	11
1. Charakteristika a význam podnikateľského prostredia	13
1.1 Podnik, podnikateľské prostredie a jeho faktory	13
1.1.1 Podnik	13
1.1.2 Podnikateľské prostredie	14
1.1.3 Faktory podnikateľského prostredia	15
1.1.4 Definovanie konkurencieschopnosti	20
1.2 Stav podnikateľského prostredia na Slovensku pred vstupom do EÚ	21
1.2.1 Vývoj pred vstupom do EÚ	22
1.2.2 Stav v roku 2004	23
1.3 Stav podnikateľského prostredia v rokoch 2005 - 2008	26
1.3.1 Stav podnikateľského prostredia v rokoch 2005 - 2006	26
1.3.2 Stav podnikateľského prostredia v rokoch 2007 - 2008	28
1.4 Stav podnikateľského prostredia na Slovensku v roku 2009	31
1.4.1 Prijatie spoločnej meny euro	31
1.4.2 Stav podnikateľského prostredia pred príchodom krízy	32
1.5 Stav podnikateľského prostredia SR od roku 2010 až po súčasnosť	33
1.5.1 Stav v rokoch 2010-2011	33
1.5.2 Stav podnikateľského prostredia v SR v roku 2012	35
1.5.3 Aktuálny stav podnikateľského prostredia SR	37
2. CIEĽ A METODIKA DIPLOMOVEJ PRÁCE	41
2.1 Cieľ práce	41
2.2 Metodika práce	41
3. VÝSLEDKY PRÁCE A DISKUSIA	43
3.1 Indexy hodnotiace podnikateľské prostredie	43

3.1.1 Index podnikateľského prostredia.....	43
3.1.2 Doing Business	45
3.1.3 Index ekonomickej slobody	48
3.1.4 Index globálnej konkurencieschopnosti.....	50
3.1.5 Svetová ročenka konkurencieschopnosti	51
3.1.6 Priame zahraničné investície na Slovensku	53
3.2 ZHODNOTENIE A POROVNANIE VÝSLEDKOV	57
3.3 Analýza najproblematickejších oblastí podnikateľského prostredia Slovenska v súčasnosti a návrhy na ich zlepšenie.....	60
3.3.1 Administratívne zaťaženie	60
3.3.2 Daňové a odvodové zaťaženie	62
ZÁVER	66
ZOZNAM POUŽITEJ LITERATÚRY	69

Zoznam tabuliek a grafov

Tabuľka 1	Hraničné hodnoty kategorizácie MSP	14
Tabuľka 2	Stav MSP na Slovensku pred vstupom do EÚ	22
Tabuľka 3	Porovnanie počtu podnikov a zamestnanosti v SR a EÚ	25
Tabuľka 4	Stav MSP v rokoch 2005-2009	26
Tabuľka 5	Stav k roku 2013	37
Tabuľka 6	Počet podnikateľských subjektov k r. 2014	38
Tabuľka 7	Hodnotenie Slovenska podľa jednotlivých oblastí indexu Doing business v roku 2016	47
Tabuľka 8	Medziročná zmena umiestnenia krajín V4 v rebríčku Doing business	48
Tabuľka 9	Vývoj pozície SR v hodnotení indexu globálnej konkurencieschopnosti GCI..	50
Tabuľka 10	Pozície krajín V4 v Indexe globálnej konkurencieschopnosti (GCI).....	51
Tabuľka 11	Umiestnenie krajín V4 v jednotlivých indexoch.....	59
Graf 1	Index podnikateľského prostredia (medzikvartálne zmeny, v%)	44
Graf 2	Skóre krajín V4 v hodnotení ekonomickej slobody od roku 2006 - 2015.....	49
Graf 3	Umiestnenie krajín V4 vo Svetovej ročenke konkurencieschopnosti v rokoch 2011-2015	52
Graf 4	Prílev PZI do SR v rokoch 2003-2014 v mil. USD	53
Graf 5	Prílev PZI do krajín V4 v rokoch 2003 - 2014 v mil. USD.....	54
Graf 6	Odlev PZI zo SR v rokoch 2003- 2014 v mil. USD	55
Graf 7	Odlev PZI z krajín V4 v rokoch 2003 - 2014 v mil. USD.....	56
Graf 8	Porovnanie umiestnení SR, dosiahnutých v roku 2004 a 2015	57

Úvod

Podnikateľské prostredie je často používaným, všeobecne známym pojmom, či už medzi podnikateľmi, odborníkmi alebo verejnosťou. Významnosť tohto pojmu vychádza z toho, že úroveň podnikateľského prostredia, jej rozvinutosť, kvalita a podmienky determinujú výkonnosť hospodárstva, životnú úroveň obyvateľstva a jej zlepšovaním sa podporujú podmienky na tvorbu nových pracovných miest. Dosiahnutie konkurencieschopnosti krajiny v porovnaní s krajinami, ktoré ju obklopujú, je esenciálne pre rozvoj ekonomiky, a práve podpora a tvorba priaznivých podmienok pre podnikanie sa považuje za významný nástroj, ktorým je možné dosiahnuť konkurenčnú výhodu.

Na stav podnikateľského prostredia pôsobia rôzne oblasti, medzi ktoré zaradíme zmeny spoločenského zriadenia, politické, legislatívne zmeny a podobne. Podnikateľské prostredie Slovenskej republiky prešlo od vstupu do Európskej Únie významnými zmenami, preto považujeme za užitočné preskúmať jeho vývoj a stav po vstupe do EÚ a eurozóny, ako aj vplyv globálnej hospodárskej krízy. Zvolenou témou sme sa snažili čitateľovi podať rozšírený prehľad o vývoji, súčasnom stave a tendenciách smerovania rôznych oblastí hodnotiacich podnikateľské prostredie na Slovensku so snahou o poskytnutie určitých návrhov na zlepšenie pretrvávajúcich problémových procesov pri vykonávaní podnikateľskej činnosti.

Podrobnejšie teoretické poznatky sú zhrnuté v prvej kapitole, ktorá okrem iného definuje pojmy podnikanie a podnikateľské prostredie. V tejto časti sú priblížené aj faktory ovplyvňujúce podnikanie, resp. väzby medzi podnikom a jeho mikro a makro prostredím. Väčšia pozornosť tejto kapitoly sa upriamuje na historický vývoj podnikateľského prostredia na Slovensku. Opísané sú hlavné oblasti opisujúce stav podnikateľského prostredia SR tesne pred začlenením do Európskej únie a následne sú sledované podmienky určujúce úroveň tohto prostredia po jej vstupe do EÚ. Popis vývoja podnikateľského prostredia je rozdelený do niekoľkých období až po súčasnosť a sledujú sa tu najdôležitejšie ukazovatele slúžiace na posúdenie stavu podnikateľského prostredia. Rozoberaný je aj dopad globálnej hospodárskej krízy na podnikanie na Slovensku, ako aj zmeny po integrácii do Európskej menovej únie.

Nakoľko cieľom práce je predovšetkým analýza stavu podnikateľského prostredia na Slovensku, hlavná časť diplomovej práce sa venuje skúmaniu prostredia pre podnikateľov SR prostredníctvom viacerých indexov hodnotiacich kvalitu tohto prostredia.

Primárne bol preskúmaný Index podnikateľského prostredia publikovaný na štvrťročnej báze, hodnotiaci iba slovenské podnikateľské prostredie. Pre poskytnutie komplexnejšieho obrazu kvality slovenského podnikateľského prostredia sú v práci predstavené umiestnenia v niekoľkých svetových rebríčkoch určujúcich stav v oblasti rozličných faktorov. Pozícia Slovenska je analyzovaná v hodnotení: Doing Business, Index globálnej konkurencieschopnosti, Index vnímania ekonomickej slobody, Index vnímania korupcie a Svetová ročenka konkurencieschopnosti. Pre možnosť komparácie podmienok podnikania na Slovensku s inými krajinami, všetky výsledky hodnotení boli porovnané s vybranými krajinami EÚ. Konkrétne sú to krajiny strednej Európy, tzv. Vyšehradskej štvorky, ktorú okrem SR tvorí Česká republika, Maďarsko a Poľsko. Nakoľko atraktivita podnikateľského prostredia je determinovaná aj objemom priamych zahraničných investícií prichádzajúcich do krajiny, záverečná práca zahŕňa aj hodnotenie vývoja a aktuálneho stavu prílevu a odlevu PZI v SR.

Zosumarizovaním výsledkov jednotlivých indexov bola určená konečná pozícia Slovenska v rámci krajín V4 a následne aj vytýčené najkritickejšie hodnotené oblasti, ktorým podnikatelia na Slovensku naďalej čelia. Záverečným bodom každej opísanej oblasti sú konkrétne návrhy na zlepšenia, ktoré by mohli pomôcť eliminovať tieto bariéry.

Účelom diplomovej práce je poskytnúť prierez cez vývoj podnikateľského prostredia na Slovensku a podať čitateľovi informáciu o aktuálnom stave s pozdvihnutím na negatíva, ktoré v záujme podpory slovenského podnikateľského prostredia a zvýšenia konkurencieschopnosti vyžadujú najviac pozornosti do budúcnosti. Cieľom záverečnej práce je zachytiť stav podmienok podnikania pre subjekty pôsobiace na Slovensku, prostredníctvom analýzy podnikateľského prostredia SR za pomoci zberu a analýzy výsledkov podaných slovenskými a medzinárodnými hodnotiacimi inštitúciami

1. Charakteristika a význam podnikateľského prostredia

1.1 Podnik, podnikateľské prostredie a jeho faktory

1.1.1 Podnik

S pojmom podnik sa spája nespočetné množstvo definícií. Všeobecne je tento pojem označovaný za hospodársku jednotku, ktorej prislúcha právna subjektivita a má ekonomickú samostatnosť. Podľa Majtána je podnikom ekonomicky a právne samostatná jednotka, ktorá je vytvorená za účelom podnikania. Podobne znie aj názor na definíciu podniku od autorky Uramovej, ktorá podnik charakterizuje ako právne subjektívnu a ekonomicky samostatnú hospodársku jednotku.¹

Z iného pohľadu opisuje podnik E. Guenberg. Tvrdí, že podnik je určitou kombináciou výrobných faktorov, ktoré umožňujú vlastníkom dosahovať vytýčené ciele, ktorými môžu byť napríklad maximalizácia ich príjmov, dosiahnutie hospodárskej moci a zlepšenie sociálneho postavenia, a pod.²

Obchodný zákonník podľa § 5 zákona č. 513/1991 Z.z. definuje podnik nasledovne: *„Podnik je súborom hmotných, nehmotných aj osobných zložiek podnikania. K podniku patria veci, práva a iné majetkové hodnoty, ktoré patria podnikateľovi a slúžia na prevádzkovanie podniku, alebo vzhľadom na svoju povahu majú tomuto účelu slúžiť.“*³

V rámci typológie podnikov existuje mnoho kritérií kategorizácie na základe hľadania spoločných charakteristík. Pre účely tejto práce uvádzame základné veľkostné členenie podnikov na Slovensku. Najčastejšie sa stretávame s pojmom malé a stredné podniky (MSP) a veľké podniky. MSP sú označované ako hnacia sila európskeho hospodárstva. Do konca roka 2004 boli MSP členené na malé a stredné podniky. Avšak k 1.1.2005 nadobudla účinnosť nová definícia MSP, ktorá má za cieľ podnietiť podporu podnikania, rastu a investícií.⁴ Rozdelenie na mikro, malý a stredný podnik a jej hraničné hodnoty sú vyčíslené v nasledovnej tabuľke.

¹MAJTÁN, M. a kol. Podnikové hospodárstvo. Bratislava : Sprint v.fra, 2005. ISBN 80-89085-46-6.

²MAJTÁN, M. a kol. Podnikové hospodárstvo. Bratislava : Sprint v.fra, 2005. ISBN 80-89085-46-6.

³Predpis č. 513/1991 Z.z. Obchodný zákonník zo dňa 05.11.1991

⁴Európska komisia. Užívateľská príručka a modelové vyhlásenie. Úrad pre publikácie EÚ. ISBN 92-894-7924-8

Tabuľka 1 Hraničné hodnoty kategorizácie MSP

Kategória podniku	Počet pracovníkov	Ročný obrat	Ročná bilancia obratu
Mikro	< 10	≤ 2 mil.	≤ 2 mil.
Malý	< 50	≤ 10 mil.	≤ 10 mil.
Stredný	< 250	≤ 50 mil.	≤ 43 mil.

Zdroj: Vlastné spracovanie na základe Odporúčania Európskej komisie 2003/361/ES

1.1.2 Podnikateľské prostredie

V súčasnom turbulentnom prostredí charakterizovaným procesmi internacionalizácie a globalizácie, je veľmi ťažké jednoznačne ohraničiť prostredie podniku, ktorom pôsobí. Žiaden podnik nie je izolovaný od pôsobenia okolitého vonkajšieho prostredia. Všetko, čo prekračuje hranice podniku, ktorým je napríklad sociálny, ekonomický a technický systém, vymedzuje podnikateľské prostredie. Predstavuje súbor faktorov, ktorými je podnik ovplyvňovaný a na druhej strane aj všetko, čo môže podnik ovplyvňovať sám. Podnikateľské prostredie vplýva aj na samotnú činnosť podniku, predovšetkým pri stanovení stratégie, jej cieľov, ako aj spôsoby ich dosahovania. Sila vplyvu vonkajšieho okolia je zväčša vysoká, avšak možnosti ovplyvňovať sú obmedzené.⁵

Podľa Veľkého ekonomického slovníka sa podnikateľské prostredie definuje ako „*okolie, ktoré obklopuje podnikateľský subjekt, ovplyvňuje jeho podnikateľskú aktivitu. Je úzko späté s konkurenčným prostredím. Zahŕňa iné podnikateľské subjekty, riadiace inštitúcie vydávajúce právne normy určujúce pravidlá a podmienky podnikateľskej činnosti, infraštruktúru, atď. Vzťahy vznikajúce medzi ekonomickým (podnikateľským) subjektom a podnikateľským prostredím sa rozvíjajú vo vertikálnej (smerom k riadiacim štruktúram) i horizontálnej (smerom k iným podnikateľským subjektom) línii.*“⁶

Iné definície hovoria o tom, že podnikateľským prostredím sú všetky vplyvy a faktory pôsobiace na činnosť podniku. Môžu jej činnosť zjednodušovať, napríklad výhodným daňovým zaťažením, jednoznačnými zákonmi, či promptným vybavením obchodných vzťahov, ale môžu podnikateľskú činnosť aj sťažovať, príkladom takéhoto

⁵ SYNEK, M., KISLINGEROVÁ, E. a kol. Podniková ekonomika. Praha : C.H. Beck, 2010. ISBN 978-80-7400-336-3., s. 15

⁶ŠIBL, D. a kol. Veľký ekonomický slovník. Bratislava, Sprint, 2004. ISBN 80-89085-04-0s. 59

vplyvu je korupcia.⁷

Podľa autorky Juríčkovej, ktorá definuje ako podnikateľské prostredie podniku všetko, čo ho obklopuje. Prostredie podniku determinuje politické, hospodárske, právne, technologické, inštitucionálne, etické a kultúrne podmienky, v ktorých sa uskutočňujú podnikateľské procesy, čiže procesy formovania podnikov a uskutočňovanie ich podnikateľských aktivít.⁸

1.1.3 Faktory podnikateľského prostredia

Na podnik pôsobí nespočetné množstvo faktorov od vonkajších vplyvov, ktoré samotným podnikom nie sú ovplyvniteľné, ale pre úspešnosť podniku ich treba sústavne skúmať a prispôbovať sa im, cez faktory predstavujúce firmy a jednotlivcov, ktoré priamo vplyvajú na činnosť podniku a je s nimi v priamej interakcii, až po faktory zahrňujúce procesy v rámci organizácie. Na základe toho môžeme faktory podnikateľského prostredia rozdeliť do troch kategórií:⁹

- faktory v makroprostredí
- faktory v mikroprostredí
- faktory vo vnútornom prostredí podniku

Analýza týchto troch úrovní prostredia umožňuje firme vytvárať stratégiu, ktorá jej umožní využiť príležitosti a brániť sa hrozbám externého prostredia.

Faktory makroprostredia podniku

Makroprostredie podniku predstavuje faktory širšieho podnikateľského prostredia, ktoré pôsobia na existenciu a pôsobenie firmy. Nazývajú sa aj globálnym prostredím, pretože pôsobia vo väčšej alebo menšej miere na každý podnik a ovplyvniť ich v zásade nie je možné.¹⁰

Základnými faktormi tvoriacimi makroprostredie sú: politické, ekonomické, sociálne, technologické a ekologické.

⁷ MALACH, A. a kol. Jak podnikat po vstupu do EU. Praha : Grada Publishing, 2005. ISBN 80-247-0906-6., s. 69

⁸ JURÍČKOVÁ, V. a kol. Podnikateľské prostredie a firemné stratégie. Bratislava : Ekonomický ústav SAV, 2006. ISBN 80-7144-154-6, s. 11

⁹ JURÍČKOVÁ, V. a kol. Podnikateľské prostredie a firemné stratégie. Bratislava : Ekonomický ústav SAV, 2006. ISBN 80-7144-154-6, s. 11

¹⁰ ŠIKULA, M. Globalizácia, integrácia a zavŕšenie transformácie: Záverečná správa. Bratislava: Ekonomický ústav SAV, 2006. 61 s.

Ekonomické faktory

Ekonomická povaha a orientácia krajiny, v ktorej spoločnosť pôsobí, formuje nákupné správanie sa zákazníkov. Toto je ovplyvnené predovšetkým relatívnym bohatstvom a kúpnu silou spoločnosti. Ekonomické prostredie pôsobí na zmeny peňažných, investičných, materiálnych, energetických a informačných podmienok. Pôsobí na zmeny v raste HDP, reálnych príjmov, ako aj v štruktúre spotrebiteľských výdavkov, v miere úspor a zadlženosti, daňového zaťaženia, úrokovej miery, vývoja inflácie, daňového zaťaženia, taktiež na zmeny vo výrobe a obchode.¹¹

Každá firma by mala vo svojom strategickom plánovaní brať do úvahy i trendy ekonomického vývoja. Tie sú charakterizované základnými faktormi, ktorými sú:¹²

- všeobecná dostupnosť úverov,
- trend v raste HDP,
- úroveň príjmov,
- tendenciu k sporeniu a míňaniu peňazí,
- priame úrokové miery,
- ročnú infláciu a iné.

Zmeny v ekonomickom prostredí sú ovplyvnené i snahou štátu integrovania sa do rôznych významných medzinárodných ekonomických zoskupení. Dochádza tým ku zmenám platných pravidiel podnikania a obchodovania. Treba mať na vedomí, že v rámci celej ekonomiky môžu byť v jednotlivých sektoroch, odvetviach a segmentoch rôzne vývojové tendencie.

Sociálne faktory

Na podnik, jej existenciu a činnosti pôsobia aj sociálne faktory. Sociálnym prostredím je všetko, čo vplýva na hodnotové systémy a aktivitu spotrebiteľa. Zaraďujeme sem životný štýl ľudí v prostredí, vývoj populácie, ekologické, demografické a náboženské podmienky. Medzi sociálne faktory patrí aj kultúrne prostredie, ktoré má vplyv na vieru, hodnoty a postoje spoločnosti. Určitou zmenou týchto podmienok dochádza k zmene

¹¹ SYNEK, M., KISLINGEROVÁ, E. a kol. Podniková ekonomika. Praha : C.H. Beck, 2010. ISBN 978-80-7400-336-3., s. 18-19

¹²V. Laššák. *Podniková politika a stratégia*. [online]. Banská Bystrica: 1997. [cit. 3.12.2015] Dostupné na internete: <http://www.euroekonom.sk/download2/diplomovka-teoria-manazment/Teoria-Diplomova-praca-Strategicke-planovanie.pdf>

dopytu po jednotlivých typoch produktov. Tak ako aj ostatné faktory makroprostredia, aj sociálne faktory sú dynamické a spájajú sa s neustálou snahou spotrebiteľov uspokojiť svoje potreby. Odmerať dopad určitej zmeny v sociálnom prostredí na konkrétny podnik je obvykle veľmi náročné. Avšak identifikácia a poznanie vplyvu zmien ako napríklad zmena pracovných hodnôt alebo etických štandardov, či zmena populačnom rozložení obyvateľstva, môžu podniku pomôcť pri vytváraní základného strategického smerovania.

Politické faktory

Jednou z najzásadnejších faktorov vplývajúcich na akúkoľvek podnikateľskú jednotku sú práve faktory politickej stability a orientácie krajiny, v ktorej firma pôsobí. Podnikateľské prostredie je regulované týmito politickými faktormi, ktoré definujú právne podmienky podnikania. Politické a legislatívne prostredie kreuje legislatívny a podporný rámec podnikateľských aktivít, reguluje daňovú politiku, zahranično-obchodné vzťahy, protimonopolnú politiku a rôzne iné. Podnikanie je z pohľadu politických aspektov determinované prostredníctvom opatrení, medzi ktoré patria:

- daňové zákony,
- zahranično-obchodná politika,
- protimonopolné zákony,
- mzdová politika,
- cenové regulácie,
- legislatíva v oblasti ekológie,

a mnoho iných opatrení, ktoré zabezpečujú ochranu ekonomickej stability krajiny, jej zamestnancov, zákazníkov, verejnosti a životného prostredia. Vzťahy medzi výrobcami a spotrebiteľmi, dodávateľmi zákazníkmi a sprostredkovateľmi sú vymedzené právnym prostredím. Spomedzi právnych zásahov ovplyvňujúcich podnikateľskú činnosť môžeme spomenúť napríklad zásahy oblasti ochrany spotrebiteľa, plnenia záväzkov a pohľadávok, či vlastníckych práv. Súčasné turbulentné prostredie vytvára nátlak na firmy, aby neustále inovovali a vyvíjali nové produkty. Investície do výskumu a vývoja sú zaistené patentmi a autorskými právami. Prevencia nedodržania noriem a porušovania zákonov by mala byť tiež funkciou nastavenia právneho prostredia. To by mala zabezpečiť rýchla a vysoká vymožiteľnosť práva. Avšak práve v tejto kategórii slovenskí podnikatelia často narážajú

na problém vo forme pomalého súdneho konania s enormne dlhými lehotami, ktoré znižuje možnosť vymáhania pohľadávok od veriteľov.¹³

V podnikateľskej sfére je najdôležitejšou normou obchodný zákonník. Prostredníctvom tohto zákonníka sú vymedzené právne podmienky podnikania pre právnické aj fyzické osoby. Dopad opatrení politických právnych faktorov sú v niektorých prípadoch limitujúce, ale zároveň ochrannými zásahmi umožňujú firmám prípadne aj profitovať.

Technologické faktory

Podnik môže zdokonaľovať svoju pozíciu na trhu aj využitím príležitostí, ktoré ponúka technologický vývoj a pokrok. V dnešnom kontinuálne meniacom sa prostredí umožňuje pre firmu dosiahnuť vyššie hospodárske výsledky a lepšiu konkurencieschopnosť práve využívanie nových technológií a informačných systémov. Novozavedených technológií plynúce z veľkých inovácií môžu pozitívne pôsobiť aj mieru hospodárskeho rastu danej krajiny. Aby sa firma nesmerovala k zastarávaniu a podporovala inovácie musí sledovať technologické zmeny, ktoré môžu mať vplyv na odvetvie, v ktorom firma podniká. Tieto zmeny nie je vždy jednoduché predvídať a preto je potrebné upriamiť výraznú pozornosť monitorovaniu technologických trendov, inovácii, vynálezov, pretože tie vytvárajú príležitosti v podobe nových výrobkov, vylepšenia už existujúcich výrobkov, zmeny procesov výroby a možnosti vstupu na nové trhy pod. Rýchle a prelomové technologické zmeny však môžu skrátiť predpokladanú životnosť výrobných zariadení, často sa s nimi spája negatívny vplyv na životné prostredie alebo vznik sociálnych problémov.

Finančnú náročnosť podnikania niekedy zvyšuje smernica EÚ, ktorá nariaďuje aby výrobcovia používali tie najlepšie a najnovšie výrobné technológie.¹⁴

Ekologické faktory

V súčasnosti sa ekologické faktory vyznačujú veľkou dôležitosťou, značne sa zvyšuje ekologické povedomie, a tým sa stávajú stále väčším determinantom podnikateľských činností. Alarmujúca miera znečistenia aj tých základných životných

¹³ JURÍČKOVÁ, V. a kol. Podnikateľské prostredie a firemné stratégie. Bratislava : Ekonomický ústav SAV, 2006. ISBN 80-7144-154-6., s. 13-14

¹⁴ SYNEK, M., KISLINGEROVÁ, a kol. Podniková ekonomika. Praha : C.H. Beck, 2010. ISBN 978-80-7400-336-3., s. 20

potrieb (vzduch, pôda a voda), vznik nových ochorení a znižovanie objemu neobnoviteľných prírodných zdrojov, nútia mnoho firiem prehodnotiť formu vykonávania svojej podnikateľskej činnosti. Produkcia a vypúšťanie škodlivých látok je neustále sledované a spotrebiteľia a legislatíva jednotlivých krajín vytvárajú tlak na najneekologickejšie firmy. Predmetom ekologických aspektov je znenie niekoľkých smerníc EÚ, ktorých nedodržanie je označené za nekalú súťaž a spájajú sa aj s poplatkami.¹⁵

Mikroprostredie

Mikroprostredím, inak povedané užšie prostredie, predstavuje subjekty, skupiny alebo jednotlivcov pôsobiacich priamo či nepriamo na chod podniku. Tvoria ho:¹⁶

- Dodávatelia – vytvárajú skupinu firiem či jednotlivcov, ktorí zabezpečujú zásobovanie podniku materiálmi, a inými zdrojmi nevyhnutnými na výrobu tovarov a poskytovanie služieb.
- Zákazníci, respektíve odberatelia – predstavujú faktor, ktorý definuje existenciu a úspešnosť firmy. Získanie a udržanie zákazníkov je tak fundamentálnou činnosťou každého podniku. Je potrebné poznať potreby a želania našich zákazníkov a neustále monitorovať a predvídať zmeny dopytu, aby bolo možné včas reagovať na prípadné zmeny potreby trhu. Rozlišujeme päť základných trhov, na ktorých môžeme podnikat' a podľa ktorých si volíme aj podnikovú stratégiu: trh spotrebiteľov, trh odberateľov, trh výrobnjej sféry, vládne trhy a medzinárodné trhy.
- Sprostredkovatelia – pomáhajú podnikom pri predaji a distribúcii produktov ku konečným spotrebiteľom. Jedná sa o maloobchodníkov a veľkoobchodníkov, ktorí produkty nakupujú s cieľom ďalšieho predaja. Nakoľko sú sprostredkovatelia v priamom kontakte s našimi zákazníkmi, je potrebné, aby sme si ich prezieravo vybrali a postarali sa o efektívnu spoluprácu, aby bola zabezpečená obojsmerná komunikácia smerovaná od zákazníkov a naopak.
- Konkurenti – vo väčšine odvetví pôsobí nespočetné množstvo konkurenčných subjektov, či už podobe priamej alebo nepriamej konkurencie. Preto, pri voľbe stratégie je potrebná dôkladná analýza tohto prostredia a nastaviť ju tak, aby sme si

¹⁵ SYNEK, M., KISLINGEROVÁ, a kol. Podniková ekonomika. Praha : C.H. Beck, 2010. ISBN 978-80-7400-336-3., s. 19

¹⁶ EuroEkonom.sk. *Mikroprostredie podniku*. [online]. 9. Jan. 2009. [cit. 10.02.2016] Dostupné na internete: <http://www.euroekonom.sk/marketing/marketingova-analyza/mikroprostredie-podniku/>

vytvorili konkurenčnú výhodu a získali tak lepšie postavenie na trhu ako konkurencia. Základné možnosti diferenciácie prináša: cena, značka, kvalita, technológie, rozsah sortimentu výrobkov a služieb a podobne.

- Verejnosť – je faktorom mikroprostredia, ktoré tvoria ostatné skupiny, podniky alebo jednotlivci, ktorí prejavujú záujem o naše produkty či podnik, alebo môžu predstavovať určitú príležitosť prípadne hrozbu pre firmu. Patria sem: finančné inštitúcie, mediálna, vládna, miestna verejnosť, rôzne občianske skupiny, záujmové skupiny, či interná verejnosť, ktorú tvoria všetci zamestnanci každej úrovne podniku.

Vnútorne prostredie podniku

Z hľadiska rozvoja podniku hrá vnútorné prostredie veľmi dôležitú úlohu. Je tvorené: marketingom, produkciou, výskumom a vývojom, ľudskými zdrojmi ako aj finančnou situáciou podniku. V malých podnikoch sa môže stať, že všetky tieto role spadajú pod ruky jednej osoby, ktorou je spravidla majiteľ podniku. Naopak vo veľkých firmách sa formujú špeciálne útvary, ktoré tvoria organizačnú štruktúru podniku. Pre maximálne využitie potenciálu podniku a jej efektívne fungovanie je potrebné, aby tieto zložky boli navzájom prepojené a koordinované. Aby podnik nezaostával a zostal konkurencieschopný, mal by disponovať kvalifikovanou a motivovanou ľudskou silou, pružne reagovať na technologické zmeny, mať nastavenú produkciu schopnú splniť potreby zákazníkov a reagovať na zmenu dopytu, mať efektívnu marketingovú komunikáciu a všetko vykonávať cieľom udržania solventnosti podniku.

1.1.4 Definovanie konkurencieschopnosti

Konkurencia a konkurenčné prostredie v ekonomike zaujímajú významné postavenie, pričom garantuje slobodu ekonomických subjektov a ich rozhodnutí. Je nevyhnutná pre zdravé fungovanie trhovej ekonomiky, môžeme teda konštatovať, že ide o prirodzenú súčasť trhu. Predstavuje stret rôznych záujmov na trhu a zabezpečuje, že spotrebitelia majú možnosť vybrať si z viacerých druhov tovarov od rôznych výrobcov a dodávateľov.¹⁷ Z viacerých hľadísk je prospešná a nevyhnutná.

Pojem konkurencieschopnosti je v ekonomickej teórii na rozdiel od iných ekonomických pojmov pomerne ťažko exaktne definovateľný. Je nutné brať do úvahy, či

¹⁷ VINCÚR, P.: *Teória a prax hospodárskej politiky*. Bratislava: Sprint v.fra, 2007, s. 92.

sa na konkurencieschopnosť nahliadame z mikroekonomického alebo makroekonomického uhla pohľadu, podľa potrieb hospodárskej politiky a podobne. Preto si uvedieme niekoľko rôznych definícií tohto pojmu. Konkurencieschopnosť môžeme definovať ako schopnosť subjektu presadiť sa v súťaži s podobnými subjektmi v oblasti, v ktorej pôsobia. Danými subjektmi môžu byť pritom podnik, odvetvie alebo ekonomika.¹⁸ Je dosahovaním rovnakých alebo lepších výsledkov ako dosiahlo porovnávané okolie, prípadne nezaostávanie za porovnávaným okolím.

Európska komisia sa prikláňa k definícii, podľa ktorej je konkurencieschopnosť krajín ich dlhodobou schopnosťou vytvárať relatívne vysoký príjem a úroveň zamestnanosti v podmienkach otvorenej ekonomiky.¹⁹

Svetové ekonomické fórum, ktoré zostavuje najznámejšie hodnotenie konkurencieschopnosti, ju definuje ako *"súbor inštitúcií, politík a faktorov, ktoré determinujú úroveň produktivity krajiny"*.²⁰

1.2 Stav podnikateľského prostredia na Slovensku pred vstupom do EÚ

Z celkového počtu podnikov na Slovensku až 99% predstavujú malé a stredné podniky, ktorého podiel je porovnateľný s vyspelými krajinami. To nám potvrdzuje nevyhnutnosť rozvoja malého a stredného podnikania pre zlepšenie ekonomiky a celkového podnikateľského prostredia v SR.

Rok 2004, konkrétne 1. máj bol pre Slovensko a našich podnikateľov ako aj pre všetkých obyvateľov SR prelomovým a týmto dňom sme sa stali členskou krajinou Európskej únie. To pre nás predstavovalo zavŕšenie príprav na členstvo a vstúpili sme do novej etapy, kedy slovenský podnikatelia začali obchodovať na jednotnom trhu a za rovnakých podmienok s podnikmi krajín EÚ. To pre slovenské firmy môže znamenať nárast konkurencie a preto sa do roku 2004 intenzívnejšie implementovala politika podpory MSP s cieľom zlepšenia podnikateľského prostredia, aby sa čo najviac približovala k podnikateľskému prostrediu v EÚ.

¹⁸ MOKRÁŠOVÁ, V.: *Makroekonomický vývoj, verejné financie a niektoré aspekty konkurencieschopnosti slovenskej ekonomiky*. Bratislava: Prognostický ústav SAV, 2008, s. 7.

¹⁹ VITURKA, M. a kol.: *Kvalita podnikateľského prostredia, regionálna konkurencieschopnosť a stratégie regionálneho rozvoja Českej republiky*. Praha: Grada Publishing a. s., 2010, s. 134

²⁰ <http://www.weforum.org/reports/global-competitiveness-report-2015-2016>. [online].

1.2.1 Vývoj pred vstupom do EÚ

Tabuľka 2 Stav MSP na Slovensku pred vstupom do EÚ

	2000	2001	2002	2003	2004
Počet evidovaných fyzických osôb	296 520	303 506	298 776	329 720	360 378
Počet evidovaných podnikov	60 920	62 867	59 520	64 420	74 207
Zamestnanosť hospodárstva (v tis.)	2 101,7	2 123,7	2 127,0	2 164,6	2 170,4
Podiel MSP na zamestnanosti	57,7 %	59,1 %	62 %	66 %	69,5 %
HDP v priemysle (medziročný rast)	+ 2,5%	+ 3,3%	+ 4,4%	+ 4,2%	+ 5,5%
Podiel MSP na exporte	27,8 %	26,6 %	26,9 %	24,1 %	26,6 %

Zdroj: Vlastné spracovanie podľa údajov SBAgency: Stav malého a stredného podnikania 2000-2004. [online]. Dostupné na internete: <www.sbagency.sk>

V tabuľke 2 je zosumarizovaný vývoj niektorých vybraných ukazovateľov podnikateľského prostredia na Slovensku pred vstupom do EÚ. Podnikateľmi môžu byť ako fyzické tak aj právnické osoby. V tomto období rokov 2000 - 2004 vidíme, že počet fyzických osôb, do ktorých zaraďujeme živnostníkov, osôb podnikajúcich v slobodných povolaniach a samostatne hospodáriacich roľníkov, vzrástol do konca roka 2004 o vyše 60000. Počet podnikov, právnických osôb, bez zarátania neziskových organizácií vzrástol ku koncu roka 2004 o vyše 10 000. Jediným rokom kedy bol zaznamenaný pokles v počte fyzických a právnických osôb bol rok 2002, táto zmena však nebola veľká a nemala výrazné dopady.

Počet pracujúcich osôb v sledovaných rokoch tiež stúpala až v roku 2004 dosiahol počet 2 170,4 tisíc. Najväčší ročný nárast počtu pracujúcich osôb bol zachytený v roku 2003. MSP predstavuje v oblasti zamestnania obyvateľstva veľmi dôležitú úlohu. Percentuálne zastúpenie zamestnaného obyvateľstva v MSP každým rokom rástlo a ku koncu roka 2004 poskytovali malé a stredné podniky vrátane živnostníkov až 69,4 %, čo narástlo o viac ako 10 % oproti roku 2000. V tabuľke je vyčíslený aj počet zamestnancov v malých a stredných podnikoch ako aj v kategórii živnostníkov, ktoré mali tiež rastúcu tendenciu.

Objem HDP v sledovaných 5 rokoch neustále rástol. Medziročný rast bol najvyšší v roku 2004, kedy bol zaznamenaný rast až o 5,5% oproti roku 2003. Na zahraničnom obchode sa malé a stredné podniky podieľajú tiež významnou mierou. Výkyvy sú spôsobené napríklad expanziou exportu niektorých veľkých firiem.

1.2.2 Stav v roku 2004

Rok 2004 priniesol výraznejšie zmeny v súvislosti s podnikateľským prostredím. Predovšetkým zmeny v legislatívnom a regulačnom rámci súviseli s integráciou SR do EÚ. Prístupová zmluva bola podpísaná 16. apríla 2003 a následne 1. mája 2004 sa zavŕšil dlho trvajúci proces integrácie a Slovensko sa stalo členskou krajinou EÚ. Tento prelomový krok v histórii SR priniesol markantné zmeny pre podnikateľský sektor. Okrem iného môžeme spomenúť:

- Odstránenie colných bariér pri obchodovaní s krajinami EÚ a zjednotené colné sadzby krajín EÚ pri obchodovaní s krajinami mimo EÚ.
- Voľný pohyb tovarov, osôb a služieb - odstránenie prekážok vstupu zahraničných podnikateľských subjektov na slovenský trh, či pôsobenia na Slovensku.
- Zmena daňového systému - zákonom č. 222/2004 Z. z. o dani z pridanej hodnoty zjednotila sa sadzba DPH na 19%.

Spomedzi ďalších zmien ovplyvňujúcich podnikateľské prostredie zavedených v roku 2004 môžeme uviesť aj prechod zo systému sociálneho zabezpečenia na systém sociálneho poistenia, zefektívnenie komunikačného procesu s daňovými úradmi, ako aj nová legislatíva pre zrýchlenie konkurzného procesu.

V tomto roku prišlo k výraznejšiemu nárastu počtu podnikateľov v skupine malých a stredných podnikov, či už fyzických alebo právnických osôb. Taktiež stúpol aj podiel podnikateľov na zamestnanosti. Avšak napriek značným zmenám v pozitívnom smere, aj koncom tohto roka Slovensko čelilo určitým negatívam a nedostatkom v podnikateľskom prostredí. Hlavnými nedostatkami pri podnikaní na Slovensku boli vnímané nasledujúce faktory:²¹

- vysoké odvodové zaťaženie,
- výška regulovaných cien (teplo, plyn, elektrina, vodné, poštovné, stočné), čo spôsobuje zvýšenie vstupných nákladov,

²¹ NARMSP. *Stav malého a stredného podnikania 2004*. [Online]. Bratislava, 2005. [cit. 01.03.2016]. Dostupné na internete: <http://www.sbagency.sk/sites/default/files/stav04sj.pdf>. ISBN 80-88957-39-7.

- korupcia, ktorá dominovala hlavne v zdravotníctve, na súdoch a prokuratúre,
- mnoho environmentálne založených opatrení a nárast regulácie spojenej so snahou priblížiť slovenskú legislatívu k právam EÚ vychádzajúce z Akčného plánu pre environmentálne technológie (ETAP), ktorý bol prijatý Európskou komisiou v januári 2004²²;
- Zdlhávavé riešenie súdnych sporov. Napriek tomu, že sa zaviedol súdny manažment a upravilo sa postavenie vyšších súdnych úradníkov, výraznejšie sa problém s vymožitelnosťou práva neposunul k lepšiemu. Tieto problémy môžu spôsobiť druhotnú platobnú neschopnosť pre firmy, v prípade kedy je napríklad vymáhanie pohľadávky príliš zdlhávavé, čo zaťažuje aj účtovníctvo.

Medzi najčastejšie príčiny predlžovania súdnych sporov sú spojené s:

- vytyčovaním začiatku pojednávania,
- neschopnosťou sudcu ukončiť dokazovanie a rozhodnúť,
- vyhotovovaním rozsudku a s jeho doručením účastníkom,
- krátkodobými nečinnosťami bez ústavne akceptovateľných dôvodov,
- vypočúvaním svedkov a nariadovaním znaleckého dokazovania,
- nečinnosťou odvolacieho súdu v odvolacom konaní,
- neefektívnosť rozhodovania o námietkach,
- nesústredenou činnosťou okresného súdu (viacnásobné zrušenie rozsudku odvolacím súdom).
- Nepostačujúce informácie o možnostiach rozšírenia podnikania v krajinách EÚ.

Okrem spomenutých negatív, stavovské organizácie a organizácie združujúce podnikateľov pokladali za výrazné bariéry v podnikateľskej sfére v roku 2004 aj nasledovné problémy:²³

- hranica 1,5 mil. Sk, s ktorou sa spájala povinnosť byť platcom DPH bola považovaná za príliš nízku,
- stále nedostačujúca podpora MSP zo strany štátu,
- nadmerne vysoké miestne dane a poplatky určené mestami a obcami,
- neprimerane vysoké poplatky za služby bankových inštitúcií,

²² KOM(2004) 38 v konečnom znení. *Podpora technológii pre trvalo udržateľný rozvoj: Akčný plán pre environmentálne technológie pre Európsku úniu*. [online]. Brusel, 28. januára 2004. [cit. 1.03.2016]. Dostupné na internete: < <http://www.enviroportal.sk/podpora-technologii-pre-trvalo-udrzatelny-rozvoj-akcny-plan-pre-environmentalne-technologe-europskej-unie>>

²³ NARMSP. *Stav malého a stredného podnikania 2004*. [Online]. Bratislava, 2005. [cit. 01.03.2016]. Dostupné na internete: <http://www.sbagency.sk/sites/default/files/stav04sj.pdf>. ISBN 80-88957-39-7.

- časté novelizácie zákonov,
- sťažená možnosť účasti malých podnikov na súťaži o verejnom obstarávaní,
- nové normy zvyšujúce administratívne zaťaženie, napríklad zákon o archívoch a registratúrach,
- málo prehľadný a nadmerne komplikovaný systém projektovej pomoci zo štrukturálnych fondov,
- nedostatočná úroveň vedomostí absolventov stredných odborných škôl a učilišť v porovnaní s požiadavkami hospodárskej praxe.

Tabuľka 3 Porovnanie počtu podnikov a zamestnanosti v SR a EÚ

		Veľkosť podniku					
		Mikro (0-9)	Malý (10-49)	Stredný (50-249)	Veľký (250+)	MPS	Spolu
EÚ-19 (2003)	Počet podnikov (v tis.)	17820	1260	180	40	19260	19300
	Podiel na počte podnikov	92,3	6,5	0,9	0,2	99,8	100
	Podiel na zamestnanosti	39,4	17,4	13,0	30,3	69,7	100
Slovensko (2004)	Počet podnikov	390728	16139	3321	659	410188	410847
	Podiel na počte podnikov	95,1	3,9	0,8	0,2	99,8	100
	Počet zamestnancov	644983	359692	403973	621700	1408648	2030348
	Podiel na zamestnanosti	31,8	17,7	19,9	30,6	69,4	100

Zdroj: Vlastné spracovanie podľa údajov SBAagency: Stav malého a stredného podnikania 2004. [online].

Dostupné na internete: <www.sbagency.sk>

Rok 2004 znamenal pre Slovensko prvý rok v EÚ. V tabuľke č. 3 vidíme, štruktúru podnikateľského sektora v porovnaní s jeho podielom na zamestnanosti v SR a členských krajinách EÚ - 19. Napriek tomu, že sme boli v tomto roku novou členskou krajinou, zobrazené údaje sa výrazne nelíšia od EÚ ako celku.

1.3 Stav podnikateľského prostredia v rokoch 2005 – 2008

Od vstupu Slovenska do EÚ sa podmienky na podnikanie z roka na rok zlepšovali. Potvrdzovali to aj makroekonomické ukazovatele, nakoľko hospodársky rast a zamestnanosť nepretržite zvyšovali až ku koncu roka 2008, kedy sa prejavili prvé náznaky dopadu krízy.

Tabuľka 4 Stav MSP v rokoch 2005-2009

	2005	2006	2007	2008	2009
Počet evidovaných fyzických osôb	367 094	388 246	399 641	418 221	413 867
Počet evidovaných podnikov	83 710	93 411	101 574	119 933	127 409
Zamestnanosť hospodárstva (v tis.)	2 216,7	2 301,40	2 357,30	2 433,80	2 365,80
Podiel MSP na zamestnanosti	70,8 %	70,9 %	69,5 %	68,8 %	68,6 %
HDP v priemysle (medziročný rast)	6,00%	8,30%	10,50%	5,80%	4,90%
Podiel MSP na exporte	32,3 %	34,70 %	32,50 %	34,80 %	38,70 %

Zdroj: Vlastné spracovanie podľa údajov Eurostat a SBAagency. [online]. Dostupné na internete: <www.sbagency.sk; www.eurostat.eu>

1.3.1 Stav podnikateľského prostredia v rokoch 2005 - 2006

Medzi najdôležitejšie zmeny vplyvajúce na podnikateľské prostredie v rokoch 2005 a 2006 boli nasledovné:

- Vznik Rady pre podnikateľské prostredie - platforma pre pravidelný dialóg medzi vládou a podnikateľmi.
- zvýšila sa suma, od ktorej fyzické osoby platia preddavky na daň z príjmov z 20 000 Sk na 50 000 Sk, tým sa zjednotila hranica platná pre právnické osoby.
- zefektívnenie konkurzného konania zákonom č. 7/2005 Z. z. o konkurze a reštrukturalizácii. Cieľom tohto zákona bolo skrátenie času trvania konkurzného konania, čiže čo najrýchlejšie predat' majetok s čo najvyšším výnosom z predaja.

- Nový zákon o verejnom obstarávaní zákon č. 25/2006 Z. z., ktorým sa zvýšila transparentnosť procesu verejného obstarávania a stanovili sa finančné limity určujúce prísnosť pravidiel pre jednotlivé zákazky. Taktiež zákon ukladal povinnosť zadávať zákazky na dodanie tovaru elektronickou formou.
- Zvýšenie percenta paušálnych výdavkov pre živnostníkov z 25% na 40%, ktorý vyplýva zo zákona č. 534/2005 Z. z., doplnujúci zákon o dani z príjmov č. 595/2003 Z. z.

Kvantitatívne ukazovatele podnikateľského sektora mali, tak ako v predošlých rokoch, tak aj v rokoch 2005 - 2006 pozitívny trend, vid' tabuľka 4 . Podľa údajov Štatistického úradu SR bol zaznamenaný medziročný nárast fyzických osôb o 5,8 %, celkovo bolo ku koncu roka 2006 zaregistrovaných 388 246 fyzických osôb, z toho 364185 živnostníkov. V prípade právnických osôb bolo ku koncu roka 2006 evidovaných 139 240 a z tohto počtu bolo 93 411 podnikov. Medziročne sa počet právnických osôb zvýšil o 9,8%.

Za rok 2006 dosahovala pracovná sila v národnom hospodárstve počet 2 301,4 tis. osôb. V kategórii MSP vrátane živnostníkov medziročne stúpila zamestnanosť o 3,7 %, z toho u živnostníkov o 3,3%, dokonca u malých podnikov o 8,7 %, avšak u stredných podnikov klesla o 1,1 %. Zamestnanosť u veľkých podnikov zaznamenala zvýšenie o 3,2 %. MSP hrá dôležitú úlohu aj v zamestnanosti. Za posledné roky tento pomer stále rastie a v roku 2006 dosiahol 70,9 %.²⁴

Hrubý domáci produkt sa v roku 2006 vytvoril v objeme približne 1 636,3 mld Sk a oproti roku 2005 reálne vzrástol o 8,3 %. Toto zvýšenie objemu HDP bolo ovplyvnené rastom hrubej produkcie o 13,7 % na 3 851 mld. Sk, ktorá dosiahla najvyššiu dynamiku rastu v histórii jej merania od roku 1999.

Za rok 2006 sa zo SR exportoval tovar v celkovej hodnote 1239,4 mld. Sk. Celkový import tovarov dosiahol sumu 1331 mld. Sk. V porovnaní s rokom 2005 bol celkový export tovarov vyšší o 24,8 % a celkový import tovarov o 24,5 %. Postavenie MSP v zahraničnom obchode dosiahlo úroveň 34,7 %, toto zvýšenie o 4,9 p.b. má za následok

²⁴NARMSP. *Stav malého a stredného podnikania 2006*. [Online]. Bratislava 2007. [cit. 2.03.2016]. Dostupné na internete: http://www.sbagency.sk/sites/default/files/stav_msp_06.pdf. ISBN: 978-80-88957-44-7

výrazný rast exportu v sektore malých podnikov a slabšia dynamika exportu veľkých podnikov.²⁵

1.3.2 Stav podnikateľského prostredia v rokoch 2007 - 2008

V rokoch 2007 a 2008 sa podnikateľský sektor na Slovensku vyvíjal v podmienkach makroekonomickej stability, hoci po štyroch rokoch stáleho rastu ekonomiky a zamestnanosti prišlo ku koncu roku 2008 k zmene tohto trendu. Tento rok bol navyše charakteristický aj pripravami na zavedenie spoločnej európskej meny ku 1.1.2009.

V čase nástupu hospodárskej krízy bol silnou stránkou slovenskej ekonomiky likvidný bankový sektor, kvalitné úverové portfólio, minimálne investície slovenského finančného sektora do "toxických" aktív, málo špekulatívneho kapitálu, stabilná a rastúca ekonomika v predošlom období, pomerne nízka úroveň zahraničného dlhu a taktiež očakávané prijatie eura. Negatívnymi, rizikovými faktormi bola predovšetkým relatívne vysoká otvorenosť slovenskej ekonomiky, závislá od zahraničného dopytu. Rizikom bolo aj silné postavenie odvetví zasiahnutých krízou, ako napríklad automobilový priemysel a elektrotechnický priemysel. Ďalším negatívom bola príchodom krízy aj výrazná orientácia exportu do západnej Európy, ako aj nepriaznivý vývoj výmenných kurzov zahraničných mien z okolitých štátov voči euru.

Na prvé prejavy svetovej finančnej a hospodárskej krízy reagovala vláda pripravami a prijímaním rôznych opatrení na prekonanie dopadov krízy. Opatrenia boli spočiatku smerované na zaistenie finančnej stability, neskôr na podporu financovania podnikateľskej sféry, dopytu, na zabezpečenie stability zamestnanosti a zníženie negatívnych sociálnych vplyvov krízy.

Vo vzťahu k podnikateľskému prostrediu boli opatrenia zamerané najmä na zjednodušenie a zrýchlenie čerpania fondov z EÚ, znižovanie administratívnej záťaže, vytváranie nových pracovných miest, zvýšenie zdrojov EXIMBANKY a Slovenskej záručnej a rozvojovej banky (SZRB) na poskytovanie záruk a úverov pre MSP. V oblasti MSP bolo jedným z najvýznamnejších opatrení vznik Monitorovacieho výboru na dopady hospodárskej krízy na podnikateľov s úlohou sledovať vývoj dopadov krízy na podnikateľský sektor a súčasne navrhovať konkrétne opatrenia na zníženie negatívnych

²⁵NARMSP. *Stav malého a stredného podnikania 2006*. [Online]. Bratislava 2007. [cit. 2.03.2016]. Dostupné na internete: http://www.sbagency.sk/sites/default/files/stav_msp_06.pdf. ISBN: 978-80-88957-44-7

dopadov. Monitorovací výbor sa skladá z ekonomických ministerstiev, Štatistického úradu SR, Národnej banky Slovenska, organizácií združujúcich malých, stredných a veľkých podnikateľov, odborov a samosprávy.

Z jednotlivých opatrení, ktoré boli v roku 2008 prijaté, bolo pozitívne hodnotené predovšetkým:²⁶

- prijatie zákona 659/2007 Z. z. o zavedení novej národnej meny Slovenskej republiky - euro, ktorého účinnosť opatrení boli nadobudnuté až zavedením eura ku dňu 1.1.2009,
- zjednodušenie povinnosti pri zabezpečovaní pracovnej zdravotnej služby pre niektoré skupiny podnikateľov,
- zvedenie ochrany vkladov v plnej výške aj pre menšie firmy,
- zavedenie zamestnaneckých prémieí pre zamestnancov s najnižšími mzdami.

Prijaté opatrenia, ktoré negatívne vplývali na podnikateľské prostredie v roku 2008 boli z pohľadu podnikateľov nasledovné:²⁷

- Úpravy v odvodovom systéme.
- Úpravy daňového systému, a to zavedenie tzv. milionárskej dane zakotvenej v zákone č. 688/2006 Z. z., ktorým sa zmenil a doplnil zákon č. 595/2003 Z. z. o dani z príjmov, ktorá spôsobila zníženie základu nezdaniateľnej časti na daňovníka.
- Nový mechanizmus stanovovania minimálnej mzdy.
- Zníženie hranice povinnej registrácie platiteľa DPH na 35 tis. Eur, avšak už po pol roku nadobudnutia účinnosti zákona č. 465/2008 Z. z. (1.1.2009), bola ďalšou novelizáciou zákona o dani z pridanej hodnoty suma obratu opäť zvýšená na pôvodnú t.j. 49 790 eur.
- opatrenia na sprísnenie cenovej regulácie.

Veľký význam pre budúcu tvorbu politiky na podporu malého a stredného podnikania a pre zlepšovanie podnikateľského prostredia na Slovensku i vo všetkých štátoch EÚ má prijatie dokumentu Small Business Act for Europe (Zákon o malých

²⁶ NARMSP. *Stav malého a stredného podnikania 2008*. [Online]. Bratislava 2009. [cit. 03.03.2016]. Dostupné na internete: <http://www.sbagency.sk/sites/default/files/stav_msp_2008_0.pdf>

²⁷ NARMSP. *Stav malého a stredného podnikania 2008*. [Online]. Bratislava 2009. [cit. 03.03.2016]. Dostupné na internete: <http://www.sbagency.sk/sites/default/files/stav_msp_2008_0.pdf>

podnikoch), ktorý predstavila Európska Komisia v júni 2008 a bol prijatý Radou EÚ v decembri 2008. Cieľom iniciatívy Small Business Act for Europe je zlepšiť celkový politický prístup k podnikaniu, natrvalo zabudovať zásadu „najskôr myslieť v malom“ do procesu vytvárania politík, od regulácie až k verejným službám, a podporovať rast MSP poskytovaním pomoci pri zvládaní problémov, ktoré im bránia v rozvoji.²⁸

Makroekonomické ukazovatele, ktoré popisujú vývoj podnikateľského prostredia sú vyčíslené v tabuľke č. 4. V štatistických údajoch za 3. štvrťrok 2008 sa prejavy nástupu krízy ešte neodzrkadlili. V roku 2008 sa na Slovensku podľa údajov Štatistického úradu SR zaregistroval nárast počtu fyzických osôb - podnikateľov v medziročnom porovnaní o 4,6 %, keď sa v jeho registri koncom roku 2008 nachádzalo celkovo 418 221 fyzických osôb - podnikateľov. Z celkového počtu fyzických osôb -podnikateľov bolo 392 841 živnostníkov. V registri organizácií Štatistického úradu SR bolo ku koncu decembra 2008 evidovaných 169 960 právnických osôb, z toho 119 933 podnikov a 50 027 neziskových inštitúcií. V medziročnom porovnaní sa zvýšil celkový počet právnických osôb o 13,5 %, pri raste počtu neziskových inštitúcií o 3,8 % a raste počtu podnikov o 18,1 %. V roku 2008 pracovalo v národnom hospodárstve SR podľa výberového zisťovania pracovných síl 2 433,8 tis. osôb. Podiel MSP na zamestnanosti v roku 2007 klesol na 69,5 %, ale následne v roku 2008 znovu stúplo na 69,8 %. Podľa upresneného odhadu sa v roku 2008 vytvoril hrubý domáci produkt v bežných cenách v objeme 2 028,4 mld Sk. Dynamika rastu hrubého domáceho produktu sa zmiernila oproti roku 2007 v stálych cenách o 4 p. b. na 6,4 %, pričom z hľadiska jednotlivých štvrťrokov sa reálny rast postupne spomaľoval z 9,3 % v 1. štvrťroku na 2,5 % v 4. štvrťroku 2008. Reálny HDP pokračoval vo vysokom raste na úrovni 6,6 %. Mesačné indikátory, ako sú tržby a priemyselná produkcia za 3. kvartál taktiež nepreukázali spomalenie. Zamestnanosť v 3. kvartáli dosiahla medziročný rast 4,5 %. Prvé náznaky vplyvu krízy na slovenskú ekonomiku, predovšetkým na priemysel, začali vyjadrovať až mesačné indikátory za október, keď priemyselná produkcia poklesla o 4%. Exportná výkonnosť ekonomiky vyjadrujúca podiel vývozu výrobkov a služieb na HDP poklesla v roku 2008 v bežných cenách na 82,6 % (o 3,9 p. b.). Dovozná náročnosť vyjadrujúca podiel dovozu výrobkov a služieb na HDP poklesla v roku 2008 na 85 % (o 2,5 p. b.). V roku 2007 došlo k zvýšeniu podielu MSP na celkovom vývoze o 2,4 p.b. na

²⁸Europa.eu. Small Business Act. [Online] . [cit. 03.03.2016]. Dostupné na internete: <http://europa.eu/legislation_summaries/enterprise/business_environment/et0001_en.htm>

úroveň 34,8 % a následne v roku 2008 podiel MSP na celkovom dovoze opäťovne narástol o 0,8 p. b. na úroveň 42,9 %.²⁹

1.4 Stav podnikateľského prostredia na Slovensku v roku 2009

Stav podnikateľského prostredia na Slovensku bol v roku 2009 ovplyvnený dvoma výraznými skutočnosťami. v prvom štvrtroku toho roku bol zaznamenaný najvýraznejší prepád HDP na Slovensku spôsobený svetovou finančnou krízou a zároveň SR v tomto roku vstúpila do eurozóny.

1.4.1 Prijatie spoločnej meny euro

Slovensko koncom roka 2008 úspešne zavŕšilo prípravu na zavedenie novej európskej meny Euro. Dňom 1. Januára 2009 sa ukončil proces integrácie Slovenska do hospodárskej a menovej únie a Slovenská republika sa stala 16. členom eurozóny. Predstavovalo to veľký krok pre hospodársku politiku vlády SR a naplnil sa tým jeden z ich cieľov.

Pozitívny prístup podnikateľov k zavedeniu eura vychádzal predovšetkým z očakávaných výhod, ktoré vzniknú priamo po zavedení eura. Tým pádom tieto výhody môžeme zaradiť do jednorazových efektov, ktoré ovplyvnia podnikateľské prostredie z krátkodobého hľadiska, medzi ktoré možno zaradiť najmä:³⁰

- Odstránenie transakčných nákladov

Tento prínos zavedením eura sa považuje za najvýznamnejší, nakoľko to predstavuje odstránenie nákladov v rámci eurozóny, ktoré podnikateľom vznikajú pri zahraničnom obchodovaní a investíciách. Pre Slovensko boli odhadované úspory z transakčných nákladov do výšky 0,36 % HDP krajiny. Táto zmena predstavuje značný prínos predovšetkým pre Malé a stredné podniky, ktoré boli znevýhodnené pred veľkými firmami v prípade možnosti rokovania o týchto poplatkoch.

- Odstránenie volatility výmenného kurzu v rámci eurozóny

Odstránenie volatility sa považuje ako prínos pre malé a stredné podniky, tak aj pre veľké podniky. Zavedenie eura znamená zánik potreby podnikom poistiť sa voči kurzovým

²⁹ NARMSP. *Stav malého a stredného podnikania 2008*. [Online]. Bratislava 2009. [cit. 03.03.2016]. Dostupné na internete: <http://www.sbagency.sk/sites/default/files/stav_msp_2008_0.pdf>

³⁰ ŠUSTER, M. a kol. *Vplyv zavedenia eura na slovenské hospodárstvo*. [online]. Národná banka Slovenska: 2006. [cit 03.03.2016] . Dostupné na internete: <http://www.nbs.sk/_img/Documents/PUBLIK/06_koll.pdf>

výkyvom pri eurových transakciách, ktorou je hedžing. Veľkým podnikom, ktoré využívali takúto formu zabezpečenia, sa tak zároveň znížia náklady, ktoré sa spájali hedžingom. Odstránením volatility výmenného kurzu predstavuje pre Slovensko úsporu na úrovni 0,2% HDP.

- Jednorazové náklady na zavedenie eura.

Tieto náklady predstavovali jednu z citlivejších tém, keďže sa prijala zásada, že tieto náklady spojené s prijatím eura si každý podnikateľský subjekt ako aj každý subjekt verejného sektora bude pokrývať sám. Výška týchto nákladov sa líši od podniku k podniku, samozrejme záviseli od veľkosti podniku a rozsahu činností, ktoré sa s prijatím eura museli vykonať. Odhadovali sa približne vo výške 0,3 % HDP a návratnosť týchto nákladov sa predpokladala do jedného roka.

- zvýšenie cenovej transparentnosti v eurozóne, ktorá prinesie rýchlejšiu a jasnejšiu porovnateľnosť cien medzi členskými krajinami eurozóny.

Tieto pozitívne jednorazové vplyvy by mali z dlhodobého hľadiska prispieť ku zvýšeniu konkurencie v oblasti tovarov a služieb.

1.4.2 Stav podnikateľského prostredia pred príchodom krízy

V porovnaní s rokom 2008, kedy slovenská ekonomika zaznamenala medziročný rast hrubého domáceho produktu o 6,4%, rok 2009 sa vyvíjal vo výraznom kontraste s poklesom o 4,9 %. Tento pokles HDP sa spájal predovšetkým so znížením zahraničného dopytu. Oproti roku 2008 sa celkový export výrobkov znížil o 19,8% a dovoz výrobkov zaznamenal pokles o 23,4 %. Zhoršovanie vývoja ekonomiky a pokles zahraničného dopytu sa časom začali prejavovať aj na trhu práce SR. Medziročne došlo k poklesu zamestnanosti o 2,8 %. V prvom štvrtroku 2009 stratilo hospodárstvo Slovenska rovnaký počet pracovných miest, ako sa vytvorilo za posledné štyri štvrtroky. Prijatím prvého súboru opatrení na zníženie dopadov finančnej a hospodárskej krízy (6. novembra 2008), vláda SR pokračovala v prijímaní ďalších opatrení aj v roku 2009 (2. februára 2009) a tým prijala druhý súbor opatrení, ktoré boli zamerané na podporu zamestnanosti a tretí súbor opatrení (9. februára 2009) zamerané na daňovú a účtovnú oblasť.³¹

Medzi daňové zákony, ktoré tieto opatrenia priniesli patrí:³²

- zvýšenie nezdaniteľnej časti základu dane na daňovníka,

³¹ NARMSP. *Stav malého a stredného podnikania 2009*. [Online]. Bratislava, 2010. [cit. 03.03.2016]. Dostupné na internete: <http://www.sbagency.sk/sites/default/files/stav_msp_2009.pdf>

³² MARUŠINEC, M. *Správa o stave podnikateľského prostredia v SR*. [Online] 2010. [cit. 04.03.2016]. Dostupné na internete: <http://alianciapas.sk/wp-content/uploads/2013/03/sspp_2010_06_financie.pdf>

- posun hranice znižovania nezdaniiteľnej časti základu,
- zavedenie výnimky z povinnosti viesť účtovníctvo (zjednodušenie daňovej evidencie) pre podnikateľov,
- zvýšenie vstupnej hodnoty majetku, ktorú je možné jednorazovo zahrnúť do nákladov bez následného odpisovania,
- skrátenie lehoty na vrátenie nadmerných odpočtov pri dani z pridanej hodnoty z 60 na 30 dní
- možnosť predĺženia lehoty na podanie daňového priznania za rok 2009 na jún 2010

Slovenské podnikateľské prostredie sa aj podľa Slovenskej obchodnej a priemyselnej komory (SOPK) zhoršovalo. Vyplýva to z prieskumu komory, ktorý dokazuje že až 71 % zo 170 opýtaných firiem považovalo podnikateľské prostredie za nepriaznivé. Iba 2 % z týchto opýtaných firiem pritom označilo podnikateľské prostredie SR ako priaznivé.³³

V počtoch podnikateľov, či už fyzické osoby alebo právnické osoby, sa prepuknutie krízy, ešte výraznejšie v roku 2009 neprejavilo. Došlo k miernemu poklesu fyzických osôb o jedno percento. Naopak v počte právnických osôb bol ešte stále zaznamenaný rast a to o 5,5 %, z toho počet podnikov vzrástol až o 6,2 %.³⁴

1.5 Stav podnikateľského prostredia SR od roku 2010 až po súčasnosť

1.5.1 Stav v rokoch 2010-2011

Predošlé roky boli charakterizované významnými zmenami podnikateľského prostredia na Slovensku, tými boli predovšetkým zavedenie novej národnej meny eura a prejavom svetovej finančnej a hospodárskej krízy. Až v roku 2011 prejavili prvé známky oživenia ekonomiky. Na Slovensku bol dosiahnutý hrubý domáci produkt v bežných cenách vo výške 69 058,2 mil. Eur. Predstavovalo to medziročný rast o 3,3 % ktorý bol považovaný za nadpriemerný výsledok v porovnaní s krajinami EÚ. zníženú dynamiku rastu ekonomiky v roku 2011 ovplyvnil zahraničný dopyt ako aj domáci dopyt, ktorý poklesol o 1,5 %. Spomalený rast zahraničného dopytu súvisel s nižšou výkonnosťou

³³ Finančné centrum O PENIAZOCH. *Podnikateľské prostredie sa podľa SOPK zhoršuje*. [Online]. 14.12.2009. [cit. 04.03.2016]. Dostupné na internete: <<http://openiazoch.zoznam.sk/cl/86930/Podnikatelske-prostredie-sa-podla-SOPK-zhorsuje>>

³⁴ NARMSP. *Stav malého a stredného podnikania 2009*. [Online]. Bratislava, 2010. [cit. 03.03.2016]. Dostupné na internete: <http://www.sbagency.sk/sites/default/files/stav_msp_2009.pdf>

hospodárstva v eurozóne, vrátane Nemecka, nášho hlavného obchodného partnera, ako aj s nižším rastom ekonomiky v Českej republike. Absolútna dosiahnutá úroveň hrubého domáceho produktu na Slovensku po prvý krát prekročila úroveň roku 2008, pred prepuknutím krízy.

Oživenie ekonomickej aktivity pôsobilo pozitívne aj na slovenskom trhu práce. Priemerný počet zamestnaných osôb v roku 2011 v národnom hospodárstve SR dosiahol úroveň 2 192,5 tisíc. V porovnaní s predošlým rokom zamestnanosť medziročne narástla 1,9 % a do konca roku 2011 poskytovali zamestnanie v MSP vrátane živnostníkov 72,2 % zamestnaného obyvateľstva, čo predstavuje nárast od roku 2006 o 0,7 p.b.

Z počtu podnikateľských subjektov, s 99,9 percentným podielom MSP, bolo 96,1 % v kategórii mikro podnikov, 3,2 % v kategórii malých podnikov, 0,5 % v kategórii stredných podnikov a 0,1 % v kategórii veľkých podnikov. V porovnaní s ostatnými členskými krajinami EÚ je podiel mikro podnikov v SR vyšší o 3,9 %. V roku 2011 pokračovali odlišné tendencie vývoja jednotlivých právnych foriem MSP.³⁵

Počet fyzických osôb - podnikateľov predstavoval 402 325 osôb, medziročne klesol o 1,9 %, čo predstavoval klesajúci trend už tretí rok po sebe. Počet právnických osôb - spoločností pokračoval v raste, pričom sa medziročne zvýšil o 7,6 %. Právnických osôb bolo evidovaných ku koncu roku 2011 v počte 210 087, z toho 153 881 tvorili podniky. Právnické osoby mali o 6,6 % vyššie zastúpenie v medziročnom porovnaní. Export tovarov a služieb dosiahol v roku 2011 celkovú hodnotu 61,52 mld. Eur s medziročným rastom 15,2 %. Celkový import tovarov a služieb dosiahol ku koncu roku hodnotu 59,72 mld. Eur a medziročne sa zvýšil oproti roku 2010 o 10 %. Podiel vývozu výrobkov a služieb na HDP vzrástol o 7,8 % v roku 2011 na 89,1 %. Podiel dovozu výrobkov a služieb na HDP sa vyšplhal v roku 2011 na 86,5%, s nárastom o 3,9 %.³⁶

Rok 2011 bol vo vzťahu k MSP považovaný za pomerne prelomový. Okrem ekonomických náznakov oživenia k zlepšeniu prispeli predovšetkým aktivity na úrovni EÚ. Vo februári 2011 Európska komisia predstavila dokument, ktorý predstavoval

³⁵ NARMSP. Analýza vývoja dopadov hospodárskej krízy na MSP. [Online] . [cit. 05.03.2016]. Dostupné na internete: <<http://www.sbagency.sk/sites/default/files/7-analyzavyvojadopadovhospodarskejkrizynamsp-finalv2mm-1.pdf>>

³⁶ NARMSP. Analýza vývoja dopadov hospodárskej krízy na MSP. [Online] . [cit. 05.03.2016]. Dostupné na internete: <<http://www.sbagency.sk/sites/default/files/7-analyzavyvojadopadovhospodarskejkrizynamsp-finalv2mm-1.pdf>>

Aktualizáciu zákona o malých podnikoch (Review of the Small Business Act for Europe). Jeho cieľom bolo zosumarizovanie pokrokov, ktoré sa uskutočnili od prijatia Zákona o malých podnikoch (SBA) v roku 2008. Dokument stanovil nové úlohy, ktoré by reagovali problémy plynúce z hospodárskej krízy a zároveň nastolil návrhy opatrení na vylepšenie implementácie SBA. Aktualizácia SBA súčasne prezentovala inovovaný pohľad na podporu MSP, reflektujúci ciele zahrnuté v stratégii Európa 2020. V rámci naplnenia vízie sociálneho trhového hospodárstva EÚ sa tak do popredia dostávajú malé a stredné podniky. Zakladá sa na prelínaní troch vzájomne sa dopĺňajúcich priorít:

- udržateľný rast - zameraný na podporu konkurencieschopnejšieho a ekologickejšieho hospodárstva, efektívne využívajúce zdroje,
- inteligentný rast - predstavujúci hospodárstvo založené na znalostiach a inováciách,
- inkluzívny rast - podporujúci vznik hospodárstva s vysokou mierou zamestnanosti, zabezpečujúce sociálnu súdržnosť.³⁷

Ďalším významným krokom bol vznik štruktúry vyslancov pre MSP (SME Envoys), ktoré bolo vytvorené na konferencii „Mobilising SMEs for the future of Europe“, uskutočnená v máji 2011 v Budapešti. Ich úlohou je monitorovať implementáciu SBA v každej členskej krajine EÚ, navrhovať opatrenia na podporu lepšieho postavenia MSP a koordinovať ich iniciatívy. Pozíciu Vyslancu pre MSP zastáva na Slovensku riaditeľ Národnej agentúry pre rozvoj malého a stredného podnikania (NARMSP).

1.5.2 Stav podnikateľského prostredia v SR v roku 2012

V roku 2012 bol zaznamenaný medziročný rast hrubého domáceho produktu o 2,0%, ktorý však predstavoval najnižší hospodársky rast od roku 2009, v ktorom slovenské hospodárstvo padlo do recesie. Znížená dynamika hospodárstva Slovenska sa odzrkadlila aj v podnikateľskej aktivite. Ku koncu decembra 2012 bolo evidovaných aktívnych fyzických osôb - podnikateľov v počte 387 452, s medziročným poklesom o 3,7 %. V prípade podnikov, respektíve právnických osôb bol rok 2012 o niečo priaznivejší a s miernym rastom dosiahli ku koncu roka počet 222 929 a z toho 164 771 podnikov. Na celkovom počte podnikov MSP tvorili celkovo 99,6%. Základným kvantitatívnym ukazovateľom, odzrkadľujúcim celkovú kvalitu podnikateľských podmienok je počet malých a stredných podnikov. Ten v roku 2012 historicky prvýkrát klesol medziročne o 4

³⁷ Oznámenie komisie o iniciatíve „Small Business Act“ pre Európu v Bruseli z 25. júna 2008, KOM(2008) 394 v konečnom znení

000 podnikov, čiže o 0,7 %. Znížený počet MSP ovplyvnilo najmä zníženie počtu živnostníkov o 4,3 %. Pomalší rast hospodárstva mal vplyv aj na situáciu na slovenskom trhu práce. Priemerný počet zamestnaných osôb v SR, predstavoval počet 2 191,3 tisíc, čo znamenalo medziročný pokles o 0,1 %. Zamestnanosť prvýkrát poklesla o 0,8 % v porovnaní s predošlým rokom posledného štvrťroku, nakoľko ešte v prvých troch štvrťrokoch bol medziročne zaznamenaný rast. Pokles počtu zamestnaných osôb sa odrazil aj miernom raste nezamestnanosti. Najvýznamnejší rast sa k roku 2012 vzťahuje k vývozu tovarov a služieb v celkovej hodnote 68 326,5 mil. Eur a medziročným rastom o 8,6 %. Dovoz tovarov a služieb sa vyšplhal do objemu v hodnote 64 773,9 mil. Eur a tak sa medziročne zvýšil o 2,8 %.³⁸

Podnikateľské prostredie je v podmienkach SR charakterizované častými zmenami legislatívnych a právnych podmienok, ktoré sa vo veľkej miere týkajú sektoru podnikania. Rok 2012 priniesol zmenu v legislatíve týkajúcej sa predovšetkým oblasti zákonníka práce, daňového systému a systému sociálneho a zdravotného poistenia. Pozitívnu zmenou sledovaného roku možno označiť zjednodušené a mierne zrýchlenie postupy pri registrácii podnikateľských subjektov. V roku 2012 bol ukončený akčný program zameraný na znižovanie administratívneho zaťaženia podniku na Slovensku, ktorý sa realizoval rokoch 2007 - 2012 a tým sa začala tretia etapa znižovania administratívnej záťaže podnikania plynúca z uznesenia vlády SR č. 486/2011.³⁹ Zdôraznená bola potreba prijatia ďalších opatrení zameraných na stabilizáciu právneho prostredia, zníženie bariér vstupu do podnikania, minimalizácia regulačného zaťaženia objavujúceho sa vo všetkých fázach podnikania a rozšírenie služieb e-Governmentu.⁴⁰

³⁸ NARMSP. *Stav malého a stredného podnikania 2012*. [Online]. Bratislava, 2011. [cit. 10.03.2016]. Dostupné na internete: <http://www.sbagency.sk/sites/default/files/stav_msp_2009.pdf>

³⁹ Uznesenie vlády slovenskej republiky č. 486 zo 6. júla 2011. k návrhu politiky vlády SR na zlepšenie podnikateľského prostredia v SR.

⁴⁰ KIŠŠOVÁ, N. Zákon o e-Governmente a jeho dopad na podnikateľské prostredie. In: Podnikanie. Marec 2014. Dostupné na internete: <http://issuu.com/nadsme/docs/casak_3_2014/23?e=3993638/7032957>

1.5.3 Aktuálny stav podnikateľského prostredia SR

Tabuľka 5 Stav k roku 2013

	Počet podnikov			Počet zamestnancov		
	Slovensko		EÚ 28	Slovensko		EÚ
	počet	podiel	Podiel	Počet	Podiel	Podiel
Mikropodniky	375 780	95,8 %	92,4 %	537 760	37,6 %	29,1 %
Malé podniky	13 810	3,5 %	6,4 %	263 387	18,4 %	20,6 %
Stredné podniky	2 213	0,6 %	1,0 %	230 254	16,1 %	17,2 %
MSP	391 803	99,9 %	99,8 %	1 031 401	72,2 %	66,9 %
Veľké podniky	465	0,1 %	0,2 %	397 534	27,8 %	33,1 %
Spolu	392 268	100 %	100 %	1 428 935	100 %	100 %

Zdroj: Európska komisia. *Prehľad základných skutočností o SBA 2014 Slovensko*. [online]. Dostupné na internete: <ec.europa.eu>

Slovenské hospodárstvo je výrazne odkázané na malé a stredné podniky pretože vytvorí až 72% pracovných miest a 99,9 % podnikov, čo presahuje priemery EÚ, ktoré sú na úrovni 67 % v počte zamestnancov a 99,8 % podielu MSP. Na Slovensku je vo všeobecnosti vyššia koncentrácia mikropodnikov v porovnaní s EÚ ako celku, či už sa to týka zamestnanosti alebo počtu firiem. Najviac MSP pôsobí v oblasti služieb a obchodu, čo platí aj pre ostatné krajiny EÚ. Hospodárska kríza postihla aj slovenské hospodárstvo, ktoré medzi rokmi 2008 a 2009 zaznamenalo pokles o 4,9 % reálneho HDP. Avšak po následnom náraste HDP v nasledovných rokoch, slovenské hospodárstvo prekročilo v roku 2011 úroveň HDP až o 2,2%. Tento trend však v ďalších rokoch nepokračoval a v roku 2013 slovenské hospodárstvo kleslo na úroveň 0,8%, a tak dosiahlo najnižšiu úroveň za vyše desať rokov, s výnimkou pre rok 2009. Zaviedla sa aj zmena v daňovom systéme pre právnické osoby, čím sa zvýšila daň z príjmu z 19% na 23 %. Táto zmena negatívne postihla predovšetkým menšie firmy a zhoršilo sa tak hodnotenie podnikateľského prostredia na Slovensku. Oživenie prišlo hneď po kríze. Po miernom poklese v roku 2012, kedy vzniklo 40 527 začínajúcich MSP, v roku 2013 spôsobila prijatá novela zákona nárast podnikov s ručením obmedzeným ešte pred nadobudnutím účinnosti. Tým sa ukladá každej zakladajúcej spoločnosti s ručením obmedzeným povinnosť vložiť minimálne základné imanie vo výške 5 000 EUR.⁴¹

⁴¹ Europa.eu. *Prehľad základných skutočností o SBA 2014 Slovensko*. Dostupné na internete: <http://ec.europa.eu/enterprise/policies/sme/facts-figures-analysis/performance-review/files/countries-sheets/2014/slovakia_sk.pdf>

Tabuľka 6 Počet podnikateľských subjektov k r. 2014

	podniky	živnostníci	Slobodné povolania	SHR	spolu		Index 2014/2013
					Abs.	v %	
Mikropodniky	180 542	335 551	24 411	7 826	548 330	96,9%	100,5
Malé podniky	12 499	1 565	71	23	14 158	2,5%	95,0
Stredné podniky	2 686	66	1	0	2 753	0,5%	100,3
Veľké podniky	628	0	0	0	628	0,1%	100,3
Spolu MSP	195 727	337 182	24 483	7 849	565 241	99,9%	100,3
Spolu podnikateľské subjekty	196 355	337 182	24 483	7 849	565 869	100,0%	100,3

Zdroj: Vlastné spracovanie, podľa SBA. Dostupné na internete: <www.sbagency.sk>

Podľa tabuľky č. 6 bol v roku 2014 zaznamenaný medziročný nárast počtu aktívnych malých a stredných podnikov (o 0,3%). V absolútnej hodnote sa zvýšil počet MSP na 565 241, hlavne v dôsledku zvýšenia malých a stredných podnikov - právnických osôb o 8 %. Počet fyzických osôb - podnikateľov sa medziročne znížil o 3,3%. Z pohľadu jednotlivých veľkostných kategórií podnikov sa v roku 2014 mierne zvýšil počet mikropodnikov (0-9) o 0,5 % a počet stredných podnikov (50-249) o 0,3 %. Počet malých podnikov (10-49) medziročne poklesol o 5 %.

Na konci roka 2014 bolo z celkového počtu podnikateľských subjektov 96,9 % mikropodnikov, 2,5 % malých podnikov a 0,5 % stredných podnikov. Podiel veľkých podnikov predstavoval 0,1 %.

Najvýznamnejšie zmeny platné od roku 2014:

1. Zníženie dane z príjmov pre právnické osoby z 23% na 22 %, prijaté novelou zákona č. 595/2003 Z. z.
2. Stanovenie minimálnej výšky dane z príjmov právnických osôb, ktorá bola zavedená ďalšou novelizáciou zákona č. 595/2003 Z. z. o dani z príjmov.

Výška daňovej licencie má tri kategórie, v závislosti od obratu spoločnosti a od toho, či daná spoločnosť je platiteľom alebo nie je platiteľom DPH:

- 480 €, ak obrat < 500 000 €, neplatiteľ DPH
 - 960 €, ak obrat < 500 000 €, platiteľ DPH
 - 2880 €, ak obrat > 500 000 €
3. Skrátenie maximálnej doby odpočtu daňových strát zo siedmich rokov na štyri roky zdaňovacieho obdobia. V súvislosti s daňovými stratami sa tiež zrušila možnosť stanovenia výšky odpočtu daňovej straty podľa vlastného uváženia, ale budú umorované rovnomerne najviac vo výške jednej štvrtiny.
 4. Podľa novely zákona č. 563/ 2009 Z. z. o správe daní sa udeľuje povinnosť komunikácie platiteľov DPH výlučne elektronicky a vzťahuje sa na všetky dokumenty, ktoré bude subjekt podávať.
 5. Podľa § 78a zákona o DPH sa zaviedlo povinné podávanie kontrolných výkazov spolu s daňovým priznaním k DPH. Kontrolný výkaz je prostriedkom, ktorým sa vláda snaží zabrániť daňovým podvodom, nakoľko obsahuje detailné údaje o všetkých daňových povinnostiach, ako aj o odpočítaných daniach z vystavených a prijatých faktúr za zdaňovacie obdobie.

Od roku 2016 budú môcť menšie firmy zaplatiť DPH, až keď im odberatelia ich tovaru, služieb a prác zaplatia. Týka sa to však len podnikov s ročným obratom do 100-tisíc eur. Táto zmena má ochrániť dodávateľov pred neochotou obchodných partnerov, spravidla väčších podnikov, preplácať faktúry.

Z uvedenej analýzy vyplýva neustály nárast v oblasti mikropodnikov, ktoré sú zamerané na industriálny spôsob výroby a služieb. Tieto MSP schopné prejsť do oblastí vývoja poznatkovej ekonomiky, informačných technológií, v strojárstve do oblasti výroby prístrojovej techniky. V stavebníctve nie sú schopní konkurencie pre vyspelé stavebné firmy z vyspelých ekonomík EÚ, pretože ich vzdelanostná úroveň a ich podkapitalizácia ich drží na úrovni skôr klesajúcej ako stúpajúcej. Jednou z možností riešení by som odporúčal vytvárať združenia, konzorcia malých firiem s možnosťou vyššej úrovne manažmentu, získavania finančných prostriedkov ako aj vyššej šance vo výberovom konaní pri získavaní zákaziek. Skúsenosti zo zahraničia potvrdzujú, že združenia malých firiem do väčších celkov majú možnosť technologického a ekonomického ako aj vzdelanostného rastu (využitie ľudských zdrojov na strane jednej) a

v konkurenčnom prostredí možnosťou získavania práce na objednávky v rámci výroby a služieb. Konzorcia malých podnikov majú v manažmente schopných technológov, ekonómov a manažérov pre získavanie objednávok v rámci EÚ ale aj tretích krajín čo umožňuje pravidelnú výrobu a poskytovanie pravidelných služieb, poznanie spotrebiteľského dopytu v rámci EÚ a podľa trendu spotrebiteľských požiadaviek prispôsobovať svoje technológie a výrobu. To znamená, že napríklad firmy v Rakúsku aj pri vyššom daňovom a odvodovom zaťažení sú schopné sa rozvíjať a prežiť.

2. CIEĽ A METODIKA DIPLOMOVEJ PRÁCE

2.1 Cieľ práce

Hlavným cieľom práce je na základe analýzy zhodnotiť stav podnikateľského prostredia na Slovensku, v období od vstupu SR do Európskej únie až po súčasné obdobie.

Pre naplnenie hlavného cieľa pomáha stanovenie čiastkových cieľov, ktorými sú:

- analýza a hodnotenie výsledkov indexov charakterizujúcich stupeň kvality podnikateľského prostredia začínajúc s hodnotami pred vstupom do EÚ roku 2003 a porovnanie výsledkov s ostatnými krajinami V4,
- zhodnotenie výsledkov a stanovenie hlavných príčin stagnácie, resp. poklesu kvality prostredia pre podnikanie v SR s určením možností jeho zlepšenia,

Mojou snahou je celkovo preskúmať vývoj podnikateľského prostredia za posledné desaťročie a vyzdvihnúť oblasti, ktoré nevyhnutne vyžadujú vykonanie určitých zmien s poskytnutím konkrétnych návrhov opatrení pre zvýšenie atraktivity podnikateľského prostredia na Slovensku.

2.2 Metodika práce

Údaje poskytnuté v záverečnej práci sú výsledkom kombinácie využitia rôznych prístupov ku zberu informácií. Prvá, tzv. teoretická časť popisuje základné pojmy problematiky, tieto pojmy boli objasnené za pomoci spracovania viacerých publikácií a odborných kníh. Pri opise vývoja stavu podnikateľského prostredia na Slovensku od vstupu do EÚ boli zdrojom čerpania okrem spomínaných publikácií aj internetové zdroje, informácie z databáz štatistického úradu SR a EÚ, taktiež odborné články a časopisy. V podstatnej časti prvej kapitoly boli spracované a interpretované analýzy, prieskumy a publikácie vydané inštitúciou Slovak Business Agency, špecializovanou na podporu MSP.

Praktická časť obsahuje analýzy hodnotení indexov, ich vývoja v čase, súčasného stavu a identifikácie problémov pretrvávajúcich pri vykonávaní podnikateľskej činnosti. Pri zbere, skúmaní a spracovaní týchto dát boli využité databázy jednotlivých indexov a viaceré publikácie, články a časopisy. Prvotne boli použité, resp. porovnávané dáta Slovenskej podnikateľskej aliancie a výsledky umiestnenia v medzinárodných indexoch hodnotiacich podmienky krajín pre podnikateľov, konkrétne ide o databázy Indexu

globálnej konkurencieschopnosti publikovanej Svetovým ekonomickým fórom, indexu Doing business pravidelne zverejňovaného Svetovou bankou. Hodnotené sú aj údaje Indexu ekonomickej slobody a Svetovej ročenky konkurencieschopnosti. Tieto údaje boli preskúmané a porovnávané jednak z časového hľadiska, ako aj z hľadiska komparácie pozície SR s inými členskými krajinami EÚ.

Nadväzujúce podkapitoly praktickej časti sumarizujú analyzované informácie a syntézou jednotlivých indexov vytyčujú pozíciu Slovenska v rámci krajín V4. Pri identifikácii pretrvávajúcich bariér pri podnikaní na Slovensku a návrhov na jej zlepšenie boli využité popisné metódy na objasnenie konkrétneho problému, metódy analýzy a komparácie, preskúmanie a porovnanie konkrétnej problematiky na základe všetkých využitých indexov, ako aj metódy dedukcie pri vytyčovaní odporúčaní pre zlepšenie atraktivity podnikateľského prostredia na Slovensku.

3. VÝSLEDKY PRÁCE A DISKUSIA

3.1 Indexy hodnotiace podnikateľské prostredie

„Kvalitné podnikateľské prostredie so schopnosťou dosahovania dlhodobo trvajúceho ekonomického rastu je prvotným predpokladom prosperity podnikania a zväčšovania konkurencieschopnosti všetkých subjektov trhu.“⁴²

Kvalitatívne porovnávanie podnikateľského prostredia v časovom rade je možné realizovať prostredníctvom hodnotení nasledovných indexov:

3.1.1 Index podnikateľského prostredia

Index podnikateľského prostredia (IPP) je hodnotiaci index vytvorený Podnikateľskou alianciou Slovenska. Týmto indexom je kvalita PP Slovenska monitorovaná v štvrtročných intervaloch už od roku 2001. IPP slúži na sledovanie vývoja slovenského podnikateľského prostredia a zmeny kvality jednotlivých jej zložiek, ako napríklad v hospodárskej politike vlády alebo v infraštruktúre. Index je výsledkom pravidelných prieskumov medzi manažérmi, hodnotiacich aktuálny vývoj skúmaných oblastí podnikateľského prostredia vychádzajúc z vlastných skúseností. Existujú 3 hodnotiace kategórie IPP:⁴³

1. Kategória: obsahuje 13 položiek, hodnotí vývoj regulačného a legislatívneho prostredia SR,
2. Kategória: sumarizuje a hodnotí vplyv 11 položiek vonkajších makroekonomických faktorov na podniky,
3. Kategória: hodnotí 10 položiek a zohľadňuje prínos podnikov k vývoju PP.

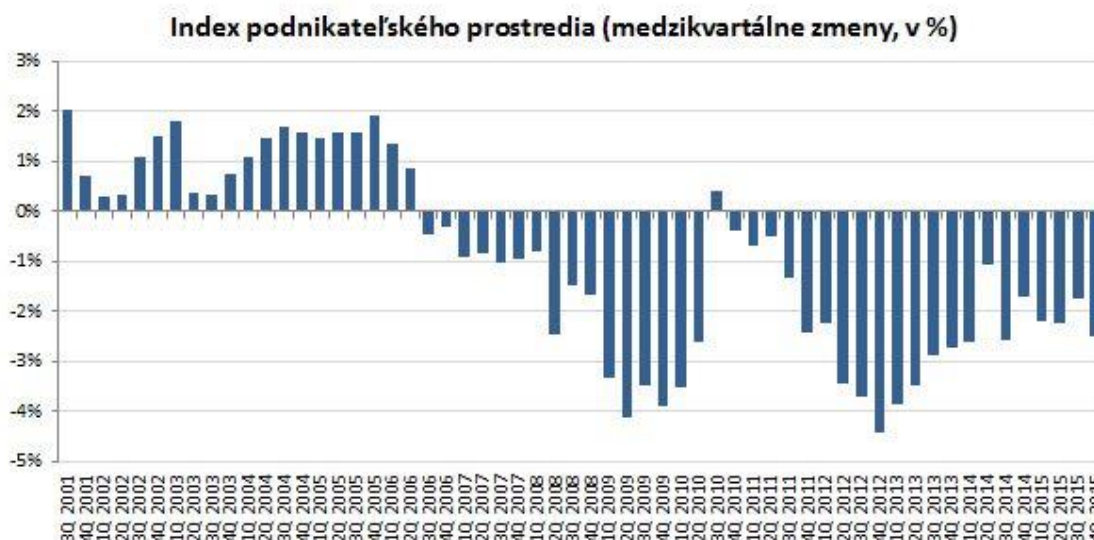
Každá položka má vlastnú váhu, index predstavuje vážený aritmetický priemer zmien každej položky. Merané štvrtročné zmeny vychádzajú z pôvodnej hodnoty vo výške 100, ktorá bola pridelená v roku 2001.

⁴² KUZMIŠIN, P. *Kvalita podnikateľského prostredia a jej vplyv na konkurencieschopnosť podniku*. Journal of competitiveness, 2009. ISSN 1804-1728.

⁴³ Podnikateľská aliancia Slovenska. Hodnotenie podnikateľského prostredia - Index IPP [online]. [cit.10.02.2016] Dostupné na internete:<http://alianciapas.sk/category/pravidelne_aktivity/index_podnikatelskeho_prostredia/>

Vývoj podnikateľského prostredia na Slovensku sa podľa vlastného hodnotenia podnikateľov dlhodobo ubera negatívnym smerom. Inak to podľa nich nebolo ani v poslednom štvrtroku 2015. Aktuálna hodnota Indexu podnikateľského prostredia (IPP) je už len 56 bodov, čo predstavuje oproti predchádzajúcemu kvartálu pokles o 2,52 percenta.⁴⁴

Graf 1 Index podnikateľského prostredia (medzikvartálne zmeny, v%)

Zdroj: Vlastné spracovanie podľa Podnikateľská aliancia Slovenska. [online]. Dostupné na internete: <www.alianciapas.sk>

Položky s najhorším hodnotením IPP v roku 2015:

- vymáhateľnosť práva a funkčnosť súdnictva: hoci táto oblasť prešla za posledný rok a pol viacerými zmenami, tie sa z pohľadu podnikateľov neprejavili na riešení bežných problémov, s ktorými sa v justícii stretávajú. zahltené súdy, vlečúce sa súdne spory, či procesné chyby často podnikateľom znemožňujú domôcť sa svojich práv. Hodnoteniu neprospeli ani pretrvávajúce problémy pri vymenúvaní sudcov Ústavného súdu SR, či doťahovanie sa medzi predsedkyňou Najvyššieho súdu Danielou Švecovou a Štefanom Harabinom.
- uplatňovanie princípu rovnosti pred zákonom: podpora niekoľkých veľkých zahraničných investorov, avšak často na úkor všetkých ostatných, ktorí ich podporu

⁴⁴ Alianciapas. Podnikatelia sa sťažujú na zhoršovanie prostredia, trápia ich pomalé súdy, neférové stimuly a časté zmeny zákonov. [online]. Marec 2016. [cit. 10.03.2016]. Dostupné na internete: <http://alianciapas.sk/category/pravidelne_aktivity/index_podnikatelskeho_prostredia/>

zaplatia v podobe vyšších daní či odvodov, zasahuje najmä menších podnikateľov veľmi negatívne. Okrem investičných stimulov, či daňových prázdnin pre vybrané podniky vadia podnikateľom aj niektoré zákony či opatrenia, šité na mieru konkrétnym podnikom, ako to bolo aj pri novele stavebného zákona. Takýto prístup deformuje podnikateľské prostredie, znižuje dôveru podnikateľov v štátne inštitúcie a ich schopnosť zabezpečiť rovnaké podmienky pre všetkých.

- Zrozumiteľnosť, použiteľnosť a stálosť právnych predpisov: medzi podnikateľmi bola tretou najhoršie hodnotenou položkou IPP, k čomu dopomohlo veľké množstvo zmien zákonov, ktoré sa vláda snažila stihnúť do volieb. Časté zmeny spôsobujú podnikateľom problémy, keďže musia vynaložiť dodatočné prostriedky a čas na oboznámenie sa s nimi a tiež im sťažujú dlhodobejšie plánovanie. Dobrým príkladom tohto problému, ktorý podnikatelia poukázali je zákon o verejnom obstarávaní. Ten bol len dva mesiace po poslednej novele schválený úplne nanovo. Okrem toho býva často najmä pre menších podnikateľov, ktorí nemajú na sledovanie legislatívy vyčlenených zamestnancov, problémom aj zrozumiteľnosť právnych predpisov, v komplikovane napísaných zákonoch sa im ťažšie orientuje. Príkladom takéhoto zákona je novela zákona o DPH, ktorá umožňuje malým a stredným podnikateľom v stavebníctve prenos daňovej povinnosti na odberateľa. Z komplikovane formulovaného zákona majú problém určiť, či sa ich táto možnosť dotýka alebo nie. Firmy tak musia vynakladať ďalšie náklady na externé právne služby.

Najpozitívnejšie hodnotili podnikatelia v roku 2015 aj tieto položky cenová stabilita, stálosť a predvídateľnosť hodnoty výmenného kurzu, prístup k finančným zdrojom a úroveň infraštruktúry. Za rast týchto položiek môže napríklad politika centrálnych bánk, oživenie ekonomiky, nízka inflácia, ktorú podporuje aj veľmi nízka cena ropy, ale aj výstavba diaľnic a rýchlostných ciest, kde boli v poslednom štvrtroku otvorené úseky Jánovce – Jablonov na D1 a Pstruša – Kriváň na R2, či rozširovanie vlakovej dopravy a príchod nového mobilného operátora na trh.

3.1.2 *Doing Business*

Doing Business pod záštitou Svetovej banky je projekt, ktorý presadzuje opatrenia týkajúce sa obchodných predpisov. Svoju činnosť so zameraním na MSP začal v roku 2002. Prvá správa v rámci projektu Doing Business zahŕňala 5 tém a 133 ekonomík,

pričom správa z roku 2016 zahŕňa už 11 tém a 189 ekonomík. Zaoberá sa zhromažďovaním a analýzou komplexných kvantitatívnych údajov, porovnáva prostredie, podnecuje krajiny konkurovať smerom k účinnejšej regulácii, ponúka merateľné kritéria pre reformy a slúži ako zdroj pre akademikov, novinárov, výskumníkov súkromného sektora a pre ďalší záujem o podnikateľské prostredie v jednotlivých krajinách. Poskytuje informácie o miere regulácie pre začatie podnikania, zaoberá sa licenčným konaním, dostupnosťou elektrickej energie, registráciou majetku, úvermi, ochranou investorov, daňovou povinnosťou, cezhraničným obchodovaním, vymáhateľnosťou zmlúv a riešením platobnej neschopnosti. Metóda hodnotenia je jednoduchá, porovnaním jednoduchosti podnikania každej hodnotenej ekonomiky, sa stanoví príslušné poradie od najjednoduchšieho po najzložitejšie. Pri zostavovaní ukazovateľov Doing Business sa využívajú dva typy dát. Prvý typ dát vychádza z čítania zákonov a predpisov v každej ekonomike, pričom tím Doing Business spolupracuje pri skúmaní týchto zákonov s miestnymi odbornými respondentmi. Druhým typom dát sú údaje, ktoré slúžia pre posúdenie zložitosti a nákladov regulačných procesov. Pri skúmaní tohto druhého typu dát uskutočňuje tím Doing Business niekoľko stretnutí s odbornými respondentmi formou konferenčných hovorov, písomnej korešpondencie a tiež osobných stretnutí, až kým nie je dosiahnutá konvergencia konečného výsledku. Na druhej strane neberie do úvahy plnú radu faktorov, politík a inštitúcií, ktoré majú vplyv na kvalitu podnikateľského prostredia v ekonomike alebo jeho národnej konkurencieschopnosti, nezachytáva aspekty bezpečnosti, výskyt korupcie, stav finančného systému, úroveň vzdelania a zručnosti pracovnej sily, veľkosť trhu či makroekonomickú stabilitu (vrátane toho či vláda riadi verejné financie udržateľným spôsobom). Taktiež sa nezaoberá do akej miery môžu prispieť neadekvátne cesty, železnice, prístavy a komunikácia k nákladom firiem a narušiť ich konkurencieschopnosť.⁴⁵

⁴⁵ DOING BUSINESS. About Doing Business, [online]. [cit. 2016-02-10]. Dostupné na internete: <<http://www.doingbusiness.org/-/media/GIAWB/Doing%20Business/Documents/Annual-Report/English/DB16-Chapters/DB16-About-Doing-Business.pdf>>

Tabuľka 7 Hodnotenie Slovenska podľa jednotlivých oblastí indexu Doing business v roku 2016

Hodnotené kritéria	2015	2016	Zmena
Licenčné konania	78	84	- 6
Získanie úveru	36	42	- 6
Riešenie plat. neschopnosti	30	33	- 3
Prístup k elektrickej energii	46	48	- 2
Ochrana investorov	87	88	- 1
Registrácia majetku	5	5	0
Zahraničné obchodovanie	1	1	0
Vymožiteľnosť práva	63	63	0
Začatie podnikania	71	68	3
Platenie daní	109	73	36

Zdroj: Vlastné spracovanie podľa Doing business 2016. [online]. Dostupné na internete: <www.doingbusiness.org>

V rebríčku Svetovej banky Doing Business 2016 Slovensko skončilo na 29. mieste zo 189 krajín sveta. Dostalo sa do prvej tridsiatky štátov s najlepším podnikateľským prostredím. Oproti minulému roku si udržalo rovnakú pozíciu.

Toto pozitívne hodnotenie je výsledkom reforiem a mnohých konkrétnych opatrení vlády, najmä v oblasti začatia podnikania, ochrany investorov či platenia daní. V rámci krajín V4 je Slovensko druhá najatraktívnejšia krajina. Polepšili sme si takmer vo všetkých relevantných ukazovateľoch. Napríklad v oblasti platenia daní sa až o polovicu znížil počet potrebných procedúr, a to z 20 na 10, a znížil sa aj počet hodín, ktorý podnikatelia venujú otázke daní, okrem väčšiny oblastí, kde krajina urobila výrazný krok vpred, výzvou zostáva aj naďalej oblasť získania úveru a vynucovania kontraktov.

Tabuľka 8 Medziročná zmena umiestnenia krajín V4 v rebríčku Doing business

Krajiny V4	2015	2016	Zmena
Slovensko	29	29	0
Česká republika	33	36	↓ 3
Poľsko	28	25	↑ 3
Maďarsko	40	42	↓ 2

Zdroj: vlastné spracovanie podľa Doing business 2016. [online]. Dostupné na internete: <www.doingbusiness.org>

Podľa hodnotenia Svetovej banky sme nechali za sebou Českú republiku na 36. mieste ako aj Maďarsko s umiestnením na 42. pozícii. Lepšie sa umiestnilo z krajín Vyšehradskej štvorky už len Poľsko na 25. priečke.

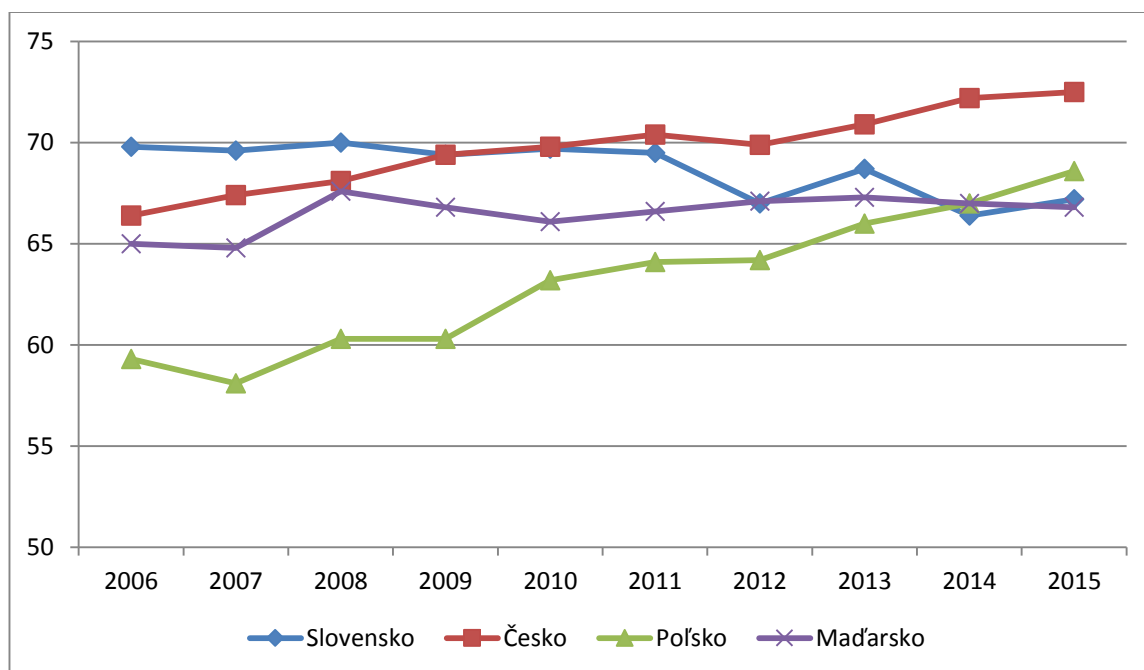
3.1.3 Index ekonomickej slobody

Index ekonomickej slobody (Index of Economic Freedom) zostavujú už viac ako 10 rokov washingtonská nadácia The Heritage Foundation a denník The Wall Street Journal, ktorý prostredníctvom tohto indexu sledujú priebeh ekonomickej slobody po celom svete. Jeho zostavovatelia zastávajú názor, že ak inštitúcia chráni slobodu jednotlivca, prispieva tak k rastu prosperity pre všetkých. Index zahŕňa 10 kvantitatívnych a kvalitatívnych faktorov, ktoré sú zoskupené do 4 hlavných pilierov ekonomickej slobody a dokumentuje situáciu v 186 štátoch. Každá z desiatich ekonomických slobôd v rámci nasledujúcich kategórií je hodnotená na škále od 0-100. Celkové skóre je dosiahnuté priemerom týchto slobôd, pričom každá z nich má rovnakú váhu.⁴⁶

1. právny poriadok - vlastnícke práva, oslobodenie od korupcie
2. obmedzená vláda - vládne výdavky, fiškálna sloboda
3. účinnosť právnych predpisov - sloboda podnikania, pracovná sloboda, monetárna sloboda
4. otvorené trhy - sloboda obchodu, sloboda investovania, finančná sloboda

⁴⁶ THE HERITAGE FOUNDATION. 2016 Index of Economic Freedom - About the Index. [online]. [cit.2016-02-10]. Dostupné na internete: <http://www.heritage.org/index/about>

Graf 2 Skóre krajín V4 v hodnotení ekonomickej slobody od roku 2006 - 2015

Zdroj: Vlastné spracovanie podľa 2015 Index of Economic Freedom. [online]. Dostupné na internete <www.heritage.com>

Slovenská republika nadobudla v indexe ekonomickej slobody skóre 67,2 čo je 50. najslobodnejšia ekonomika podľa indexu pre rok 2015. Z pohľadu minulého roka sa jej skóre zvýšilo o 0,8 bodu. Poukazuje sa hlavne na zníženie korupcie a na zlepšenie podnikateľského prostredia. Ako je možné vidieť z grafu č.2, tento pozitívny trend vývoja indexu je možné vnímať len z pohľadu porovnania roku 2015 s predchádzajúcim rokom. Keďže z pohľadu dlhšieho časového horizontu index ekonomickej slobody má negatívny vývoj a bodové hodnotenie Slovenskej republiky pokleslo. Pokles bodov možno zaznamenať hlavne v kategóriách v kontrole štátnych výdavkov, trhu práce a v menovej stabilite.

Slovenská republika obsadila podľa indexu 22. miesto z 43 krajín z Európy a jej celkové skóre je vyššie, než je celosvetový priemer.

Z pohľadu do budúcnosti je samozrejme stále priestor na zlepšovanie, hlavne v pilieri právneho štátu, kde je potrebné sa vážne zaoberať otázkou mieri korupcie a absencie transparentnosti vo vládnom a štátnom sektore. Napriek určitému pokroku za posledný rok, ostáva ešte veľa oblastí, kde je možné urobiť pokrok. Poukazujeme na dôležitosť vlády vytvárať vhodné podmienky pre podnikateľské prostredie, posilniť prosperitu a hospodársku súťaž. Samozrejme finančná kríza mala pre ekonomiku Slovenska ako aj pre

ostatné krajiny negatívne dopady, oslabilu hlavne regionálne prostredie a podkopala verejné financie.

3.1.4 Index globálnej konkurencieschopnosti

Svetové ekonomické fórum (WEF) sa zaoberá konkurencieschopnosťou krajín 3 desaťročia od roku 1979. Ich výročné správy skúmali faktory, ktoré umožnili národným ekonomikám dosiahnuť udržateľný hospodársky rast a dlhodobú prosperitu. Tieto správy slúžili ako porovnávaci nástroj pre podnikateľov a politikov a na identifikáciu prekážok, ktoré bránili zlepšeniu konkurencieschopnosti. Počas tejto doby zohľadnili všetky faktory riadenia konkurencieschopnosti a rastu a v roku 2004 predstavili Index globálnej konkurencieschopnosti (GCI - Global Competitiveness Index) s 12timi piliermi ako vysoko komplexný index pre meranie národnej konkurencieschopnosti s prihliadnutím na mikroekonomické a makroekonomické základy konkurencieschopnosti krajiny.

V roku 2015 WEF zaradilo do hodnotenia 140 krajín z celého sveta a aj tentokrát prevažujú v najlepšej desiatke krajín európskej ekonomiky. Na vrchole rebríčky konkurencieschopnosti sa už po siedmy rok po sebe umiestnilo Švajčiarsko. Druhú priečku si udržal Singapur a USA obhájili minuloročné tretie miesto. Slovenská republika sa umiestnila na 67. mieste. Oproti minulému roku sa posunula o osem priečok vyššie. Napriek pozitívnej zmene je SR naďalej treťou najhoršie hodnotenou krajinou v skupine krajín EÚ. Nižšie sa umiestnili už len Chorvátsko (77. miesto) a Grécko (81.).

Tabuľka 9 Vývoj pozície SR v hodnotení indexu globálnej konkurencieschopnosti GCI

ROK	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015
Pozícia	43	41	37	41	46	47	60	69	71	78	75	67
Zmena	0	+2	+4	-4	-5	-1	-13	-9	-2	-7	+3	+8

Zdroj: vlastné spracovanie, dostupné na internete: < www.alianciapas.sk >

Za najproblematickejšie faktory pre výkon podnikateľskej činnosti v SR (percentuálne vyjadrenie):⁴⁷

- Korupcia - 18,1 %
- Administratívne zaťaženie - 16,6 %

⁴⁷ SCHWAB, K. *The Global Competitiveness Report 2015-2016*: Slovak Republic. [Online]. World Economic Forum: Švajčiarsko, 2015. [cit.15.03.2016]. Dostupné na internete: <<http://alianciapas.sk/wp-content/uploads/2015/09/Slovak-Republic-Profile-2015-2016.pdf>>

- Daňové sadzby 11,4 %
- Obmedzujúce pracovnoprávne predpisy - 11,3%
- zložitosť daňových predpisov - 9,5 %
- Nestabilita zákonov - 8,8%
- Nedostatočná úroveň vzdelania pracovnej sily - 6,6%
- Infraštruktúra - 4,6%
- nedostatočná schopnosť inovovať - 4,0%
- Zdroje financovania - 3,5 %

Tabuľka 10 Pozície krajín V4 v Indexe globálnej konkurencieschopnosti (GCI)

Krajina	GCI 2015 pozícia	GCI 2014 Pozícia	Zmena
Česká rep.	31	37	↑
Poľsko	41	43	↑
Maďarsko	63	60	↓
Slovensko	67	75	↑

Zdroj: vlastné spracovanie , dostupné na internete:< www.alianciapas.sk>

V porovnaní Slovenska s krajinami V4 si najlepšie vedie Česká republika ktorá sa opäť posunula z 37. miesta na 31. priečku a aj tento rok je lídrom v skupine krajín V4. Poľsko si medziročne polepšilo o dve priečky a obsadilo 41. miesto. Maďarsko zmazalo svoje minuloročné zlepšenie, kleslo o 3 miesta a obsadilo v tomto roku 63. priečku.

Index konkurencieschopnosti vypovedá o perspektíve krajiny dosahovať udržateľný hospodársky rast v strednodobom horizonte. Každoročne hodnotí kvalitu verejných inštitúcií, vládne politiky a iné faktory, ktoré podmieňujú úroveň produktivity a prosperity.

3.1.5 Svetová ročenka konkurencieschopnosti

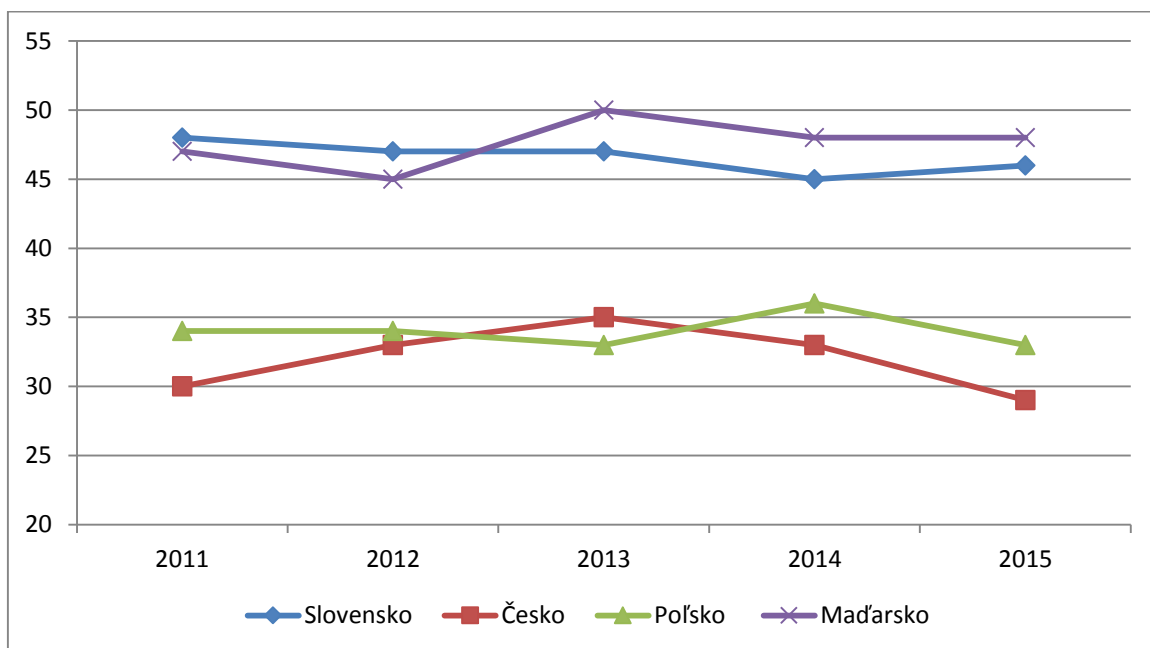
V rámci tohto indexu sa porovnáva konkurenčná schopnosť 61 krajín sveta, vrátane Slovenskej republiky. Index vyjadruje kvalitu podnikateľského prostredia, pričom za kvalitné prostredie sa považuje také, ktoré najviac napomáha podnikom presadiť sa doma i v zahraničí. Prvú priečku si aj v roku 2014 udržiavajú Spojené štáty americké, čo odzrkadľuje výkonnosť ich podnikov, silný finančný sektor, podporu inovácií a ich dominanciu v technológiách a infraštruktúre.

Najväčšími výzvami pre rast konkurenčnej schopnosti v najbližších rokoch sú pre Slovensko podľa Svetovej ročenky konkurencieschopnosti najmä:

1. vysoká miera zdaňovania práce a príjmu znižujúca produktivitu,
2. nedostatočná reforma v oblasti rozpočtových výdavkov,
3. vysoká miera korupcie a prepojenia medzi rôznymi štátnymi inštitúciami,
4. absentujúca snaha vlády o zlepšenie konkurencieschopnosti na prilákanie zahraničných investícií,
5. vysoká úroveň verejného dlhu.

Medzi ďalšie výzvy je potrebné zaradiť potrebu znižovania regulačného a administratívneho zaťaženia podnikania na Slovensku alebo slabú podporu inovácií a nízku mieru transparentnosti.

Graf 3 Umiestnenie krajín V4 vo Svetovej ročenke konkurencieschopnosti v rokoch 2011-2015

Zdroj: Vlastné spracovanie podľa World Competitiveness Yearbook. [online]. Dostupné na internete <www.imd.org>

Graf č.3 nám ukazuje, že najkonkurencieschopnejšou krajinou Vyšehradskej štvorky sa stala Česká republika. Slovenská republika sa tento rok umiestnila na 46. mieste spomedzi 61 hodnotených krajín. V medziročnom porovnaní si zhoršila postavenie o jedno miesto. V porovnaní s najbližšími susedmi je Slovensko v kvalite podnikateľského

prostredia za Českou republikou (29.), ktorá je zároveň najúspešnejšou krajinou regiónu V4. Ďalej je za Poľskom, ktoré je na 33. priečke, pričom si polepšilo o 3 priečky. Slovensko sa tento rok umiestnilo tesne pred Maďarskom, ktoré je na 48. priečke.

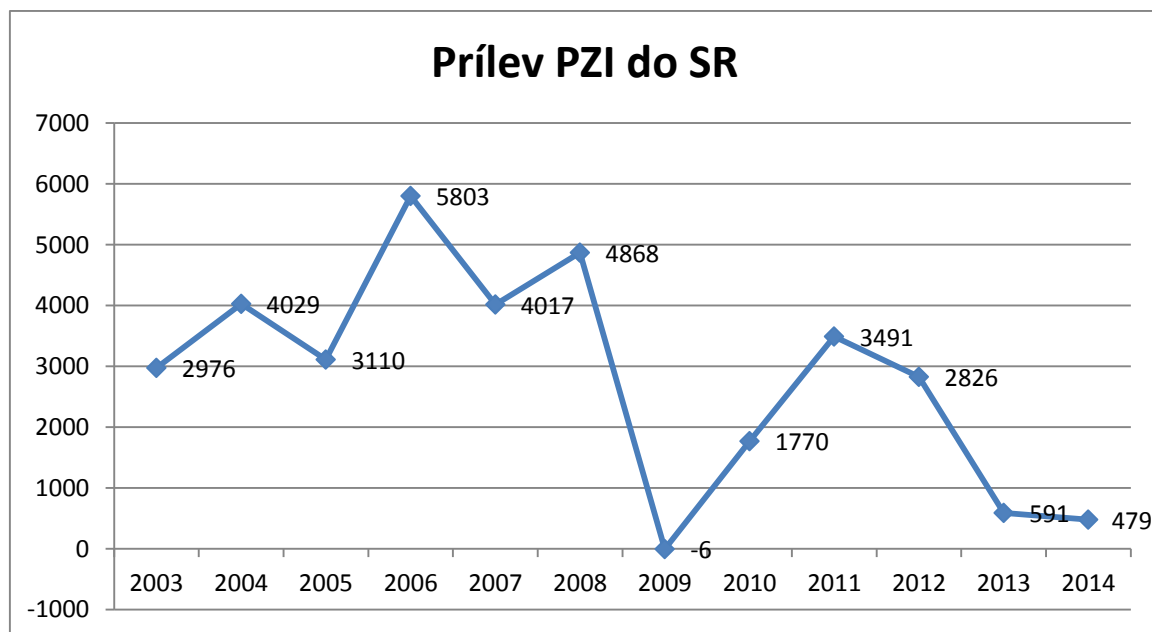
Treba pripomenúť, že Slovensko patrilo v rokoch 2007 - 2009 medzi vysoko konkurenčné krajiny s umiestnením na 30. mieste čo sa nám za ostatné roky nepodarilo udržať.

3.1.6 Priame zahraničné investície na Slovensku

Atraktivita v oblasti priamych zahraničných investícií PZI odzrkadľuje kvalitu podnikateľského prostredia krajiny. Čím je prostredie pre podnikanie v krajine priaznivejšie, tým je záujem u zahraničných investorov presúvať svoje aktivity do danej krajiny vyšší. Preto ekonomicky disponujúce rozvinutým, kvalitným a konkurencieschopným podnikateľským prostredím majú všeobecne lepšie možnosti aj v konkurenčnom boji o priamych zahraničných investorov do krajín.

PZI predstavujú zároveň aj tlak na lepšie dodržanie vlastníckych práv, na ich ochranu a vymožiteľnosť, zvyšujú tlak na konkurencieschopnosť, ako aj na efektívnosť hostiteľskej krajiny. Takýmto spôsobom zahraniční investori pôsobia na podnikateľské prostredie, keďže firmy sú nútené zvyšovať kvalitu, aby uspokojili zvyšujúce sa nároky.

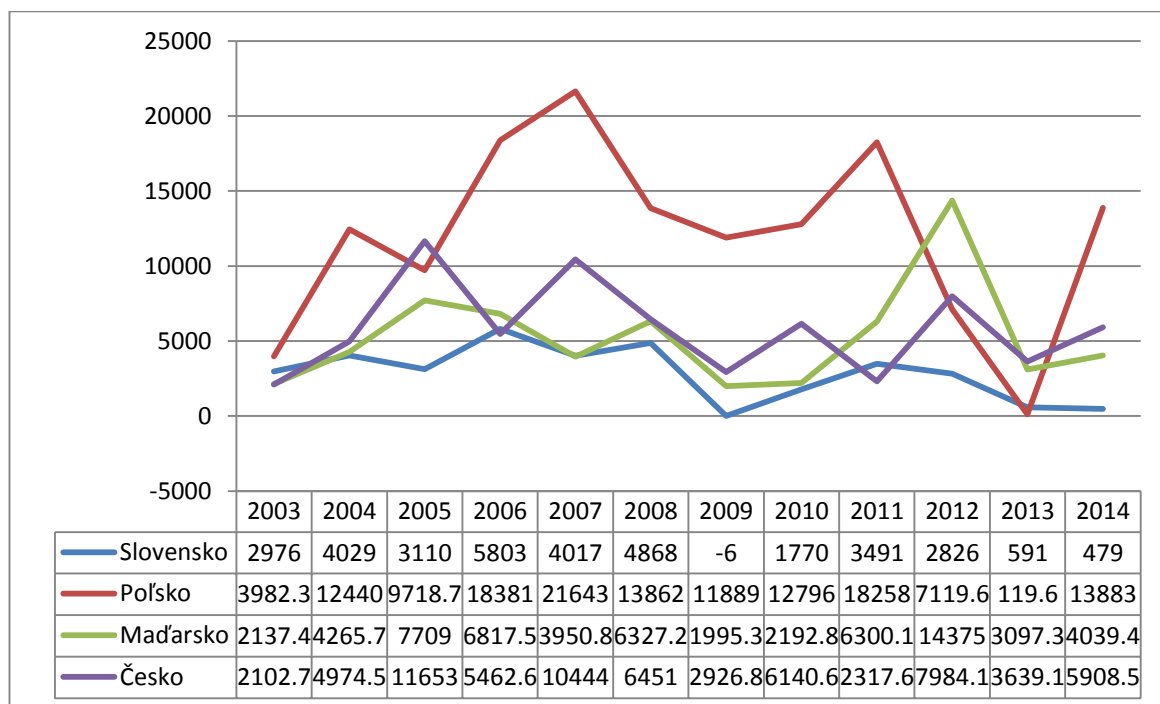
Graf 4 Prílev PZI do SR v rokoch 2003-2014 v mil. USD

Zdroj: Vlastné spracovanie podľa UNCTAD. [online]. Dostupné na internete: <www.unctad.org>

Vďaka reformám uskutočneným na Slovensku v období rokov 2002 – 2006 sa podarilo do krajiny prilákať významné PZI v oblasti elektrotechnického a najmä automobilového priemyslu. Časom sa však prílev investícií znižoval, čomu predchádzali dva významné dôvody. Prvým bol dopad svetovej hospodárskej krízy, ktorá spôsobila dočasné oslabenie investičných tokov do Európy. Druhý dôvod sa pripisuje ku klesajúcej konkurencieschopnosti našej krajiny. Na grafe č. 4 vidíme trend prílevu PZI na Slovensko za posledných 10 rokov, ktorý ešte stále nenabral pozitívne smerovanie. Na atraktivite nepridáva ani sadzba dane z príjmov právnických osôb vo výške 22 %, nakoľko táto sadzba je aj v rámci krajín V4 najvyššia. Maďarsko konkuruje so sadzbou 20,6 %, pričom Česká republika a Poľsko majú daň z pridanej hodnoty pre právnické osoby dokonca vo výške 19 %.

Graf 5 Prílev PZI do krajín V4 v rokoch 2003 - 2014 v mil. USD

Zdroj: Vlastné spracovanie podľa UNCTAD. [online]. Dostupné na internete: <www.unctad.org>

Klesajúci trend vývoja prílevu priamych zahraničných investícií do krajín strednej a východnej Európy je poslednom desaťročí javom, ktorý nepostihuje len Slovensko. Vstup nových krajín do EÚ bol charakterizovaný s mimoriadne vysokým pohybom kapitálu, ale je prirodzené, že intenzita prílevu a odlevu kapitálu sa po istom čase znížila. Ako to je znázornené aj na grafe č.5 , v období integrácie dokázalo Slovensko prilákať viac investorov ako porovnateľné ekonomiky v našom susedstve. Avšak v nasledovných rokoch

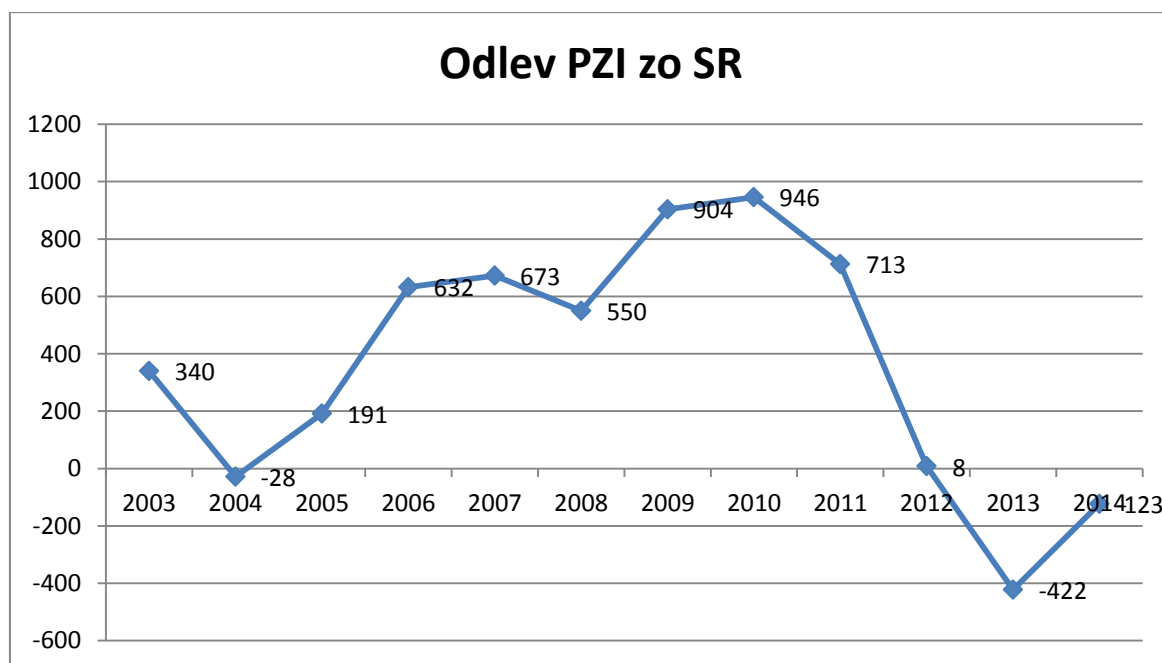
sa Slovensko znížilo v atraktivite pre zahraničných investorov medzi porovnávanými krajinami strednej Európy.

S najvyššou mierou prílevu PZI sa vyznačuje Poľsko. Zároveň bolo Poľsko krajinou, ktorá zaznamenala najnižšiu recesiú dôsledkom krízy, a to pre jej relatívne malú závislosť na exporte a udržateľného rastu spotreby, čo sa prejavilo v podobe najnižšieho prepadu PZI v roku 2009. Avšak, ako to možno vidieť aj na grafe, od roku 2011 zažíva Poľsko najvýraznejší prepád v rámci V4-ky až na mínusové hodnoty.

Maďarsko sa dlhodobo držalo na treťom mieste, kým v roku 2010 PZI krajiny výrazne stúplo a dostalo sa tak na druhé miesto. Momentálne, po kritickom poklese PZI Poľska, obsadzuje prvé miesto z krajín V4.

Odlev priamych zahraničných investícií vyčísluje objem domácich subjektov investujúcich v zahraničí. Odlev PZI krajiny je vysoký, ak export je väčší ako import, t.j. obchodná bilancia je prebytková. Odlev pozitívne ovplyvňuje aj vysoký výmenný kurz, čo spôsobí, že vývoz bude príliš nákladný, naopak zahraničné firmy sa stanú lacnými.

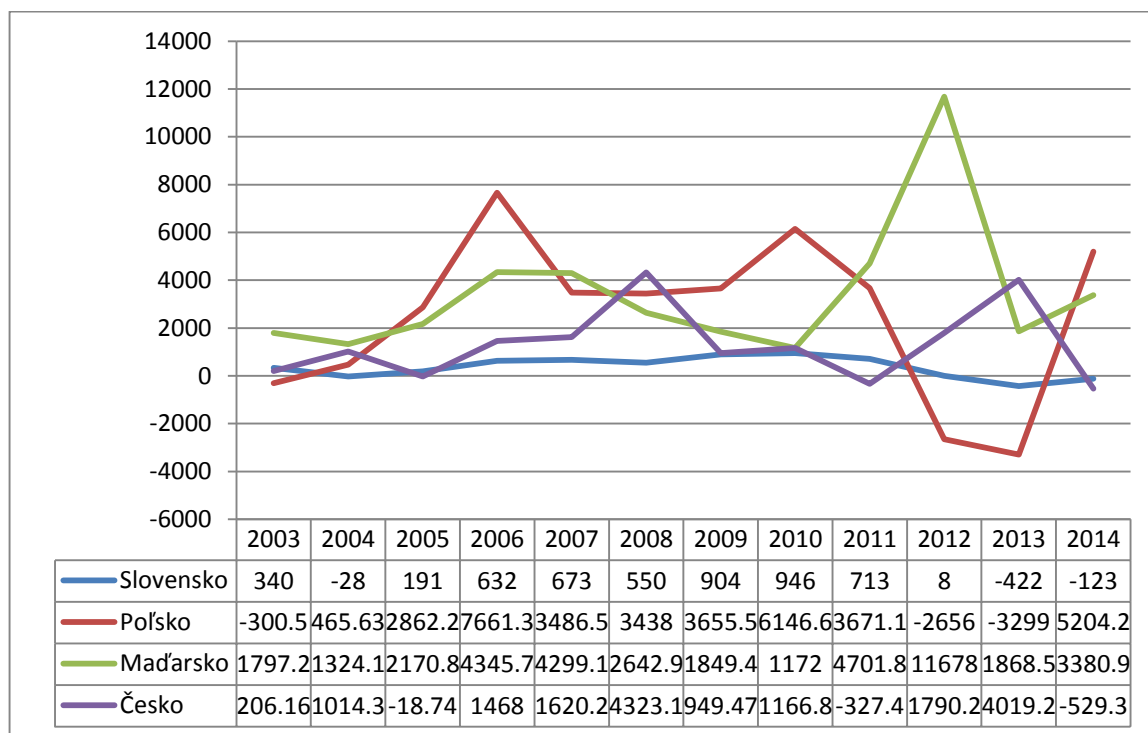
Graf 6 Odlev PZI zo SR v rokoch 2003- 2014 v mil. USD

Zdroj: Vlastné spracovanie podľa UNCTAD. [online]. Dostupné na internete: <www.unctad.org>

Rast objemu odlevu PZI bol zachytený od roku 2004 a následne prejavom hospodárskej krízy bola zachytená druhá vlna vysokého odlevu PZI od roku 2009. V súčasnosti však majú hodnoty odlevu PZI klesajúcu tendenciu.

Graf 7 Odlev PZI z krajín V4 v rokoch 2003 - 2014 v mil. USD

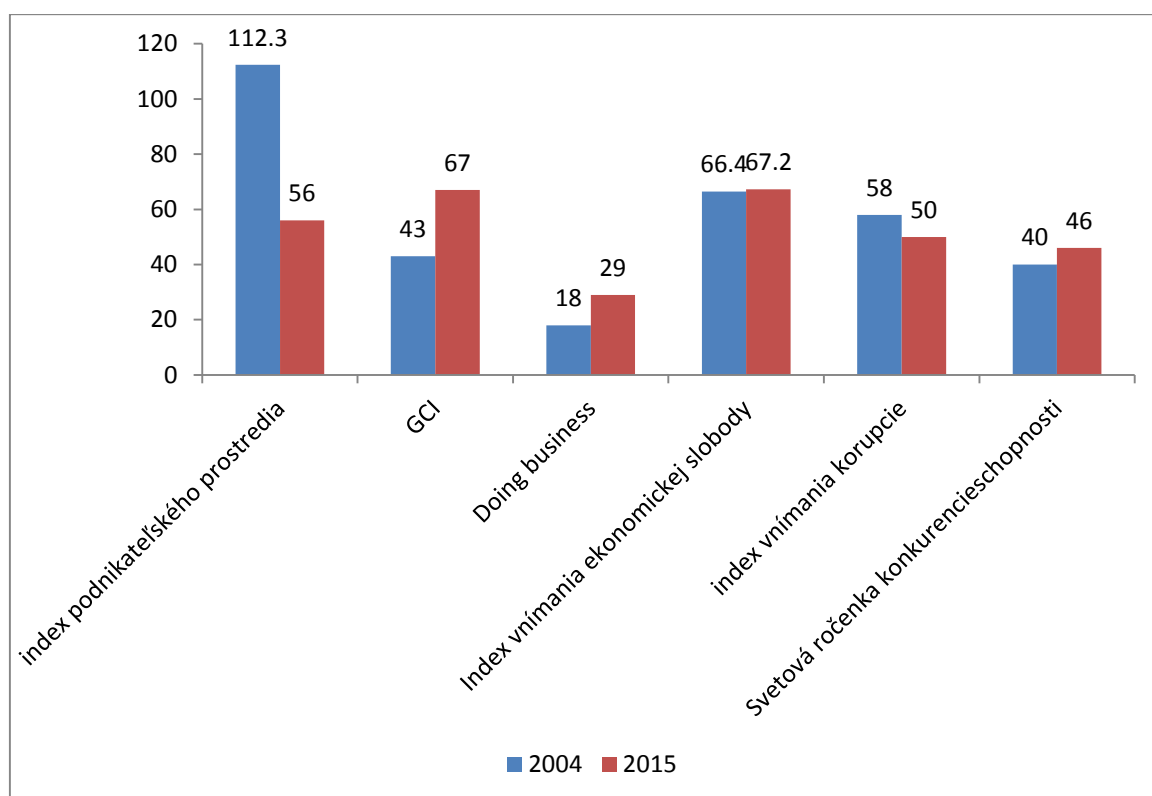
Zdroj: Vlastné spracovanie podľa UNCTAD. [online]. Dostupné na internete: <www.unctad.org>

Ani jedna z krajín V4 nie je považovaná za výnimočne významnú v oblasti investovania v zahraničí. Samozrejme existujú podniky, predovšetkým z kategórie veľkých podnikov, ktoré investujú v zahraničí, aby rozvíjali svoje aktivity a vybudovali si miesto aj na zahraničných trhoch. Najpodstatnejšia časť odlevu PZI z krajín V4 je vložených do okolitých krajín, zameraný na obchod kombinovaný s montážou a so servisnou službou. V prípade malých a stredných podnikov ide často o investície do výrobnjej činnosti, na ktorej sa spolupodieľajú s partnermi hostiteľských krajín. Hodnoty odlevu PZI sú pomerne nízke vo všetkých porovnávaných krajinách. To je odrazom nedostatku disponibilných zdrojov podnikov jednotlivých krajín. Opačný trend vývoja odlevu PZI nabralo v čase krízy jedine Poľsko, v ktorej sa pokles prejavil aj o rok neskôr v roku 2010. Absolútne najnižšiu (až negatívnu) úroveň odlevu PZI dosahuje Slovensko, čo je dôsledkom nízkej úrovne prebytkových finančných zdrojov slovenských podnikov.

3.2 ZHODNOTENIE A POROVNANIE VÝSLEDKOV

Vyhodnotením indexov analyzovaných v predošlej kapitole môžeme porovnať umiestnenie a dosiahnuté hodnoty v roku 2004 (rok integrácie do EÚ) až po súčasné obdobie.

Graf 8 Porovnanie umiestnení SR, dosiahnutých v roku 2004 a 2015

Zdroj: Vlastné spracovanie podľa vyššie uvedených údajov

Uvedené indexy medzičasom menili svoju metodiku ako aj počet krajín v rebríčku, tým pádom ich hodnoty nie sú 100% porovnateľné. Pohyb v rámci rebríčka medzi zaradenými krajinami sveta neovplyvňuje len podnikateľské prostredie v štáte, ale aj vývoj tohto prostredia v konkurujúcich ekonomikách. To znamená, že negatívny posun v rebríčku môže byť dôvodom zhoršenia podnikateľského prostredia v daného štátu, ale aj zlepšením podmienok podnikania v iných štátoch.

GCI si zhoršilo v priebehu spomínaných desiatich rokoch svoje postavenie v rebríčku, to znamená, že sila konkurencieschopnosti Slovenska poklesla o vyše 20 priečok. Táto zmena sa však nepripisuje k integrácii krajiny do EÚ. Najvýraznejšie zmeny boli zaznamenané od roku 2009, príchodom globálnej ekonomickej krízy na Slovensko. V

tomto období sa konkurencieschopnosť drasticky zhoršila, nakoľko vládla výrazná nedôvera medzi bankami a investormi, zároveň podnikatelia boli veľmi opatrní a rozvážny vo vykonávaní ich činnosti, nehovoriac o rozširovaní alebo zakladaní nových podnikov. Až v roku 2014 sa od prepuknutia krízy Slovensku podarilo znovu postúpiť v rebríčkusmerom nahor. Ak porovnáme hodnoty dosiahnuté v roku 2004 a 2015 podľa Indexu podnikateľského prostredia vyjadrené v grafe č.8 vidíme, že skóre v roku 2015 je výrazne pod referenčnou hodnotou 100. Toto zhoršovanie podnikateľského prostredia sa aj v tomto prípade výsledkom negatívnych dopadov krízy na podnikanie. Napriek tomu, že sa kríza považuje za prekonanú, výsledky majú stále klesajúcu tendenciu. Znamená to, že prekážky a bariéry v podnikaní stále pretrvávajú.

V roku 2004, kedy bol rebríček Doing Business zverejnený po prvýkrát, Slovensko sa ocitlo na 18. mieste, čo sa pokladá za absolútne nereálny výsledok. Hneď o rok neskôr sme sa umiestnili na reálnejšej 37. pozícii a ani v priebehu 10 rokov, do roku 2015 sa Slovensku nepodarilo zatraktívniť prostredie pre podnikateľov, nakoľko sa v minulom roku zaradilo na 29. miesto

Ani v ostatných indikátoroch neboli zaznamenané podstatné zlepšenia. Index vnímania ekonomickej slobody vykazuje skóre s hodnotou 67,2 v roku 2015, čo predstavuje pokles oproti roku integrácie SR do Európskej únie. V celej histórii merania tohto indikátora ekonomickej slobody Slovensko dosiahlo najlepšie hodnotenie pred nástupom krízy v roku 2008 s hodnotou 70. V ďalších rokoch bolo Slovensko hodnotené ako mierne slobodná krajina.

Pozitívnu zmenu zaznamenal jedine index vnímania korupcie, kde sa pozícia Slovenska zlepšila v priebehu 10 rokov o 8 miest, avšak naďalej sme vnímaní za jednu z najskorumpovanejších krajín EÚ. Čo sa týka svetovej ročenky konkurencieschopnosti Slovenska, podobne ako výsledky hodnotení GCI hovoria o tom, že postavenie Slovenska sa prinajmenšom nezlepšilo a za uplynulé desaťročie pokleslo v rebríčku zo 40. na 46. miesto.

Tabuľka 11 Umiestnenie krajín V4 v jednotlivých indexoch

	GCI	Doing business	Index vnímania ekonomickej slobody	Index vnímania korupcie	Svetová ročenka konkurencieschopnosti	Celkové hodnotenie
Slovensko	4	2	3	3	3	3
Česko	1	3	1	2	1	1,6
Maďarsko	3	4	4	3	4	3,6
Poľsko	2	1	2	1	2	1,6

Zdroj: Vlastné spracovanie podľa vyššie uvedených údajov

Slovensko sa ani v jednom z piatich indexov v rámci Vyšehradskej štvorky neumiestnilo na prvom mieste. Najhoršie hodnotenie dosiahlo v rebríčku Svetového ekonomického fóra, indexu GCI, kde zo 140 hodnotených krajín Slovensko skončilo na 67. priečke, ako jedna z krajín s najnižšou konkurencieschopnosťou EÚ. Slovensko je z krajín V4 vnímané ako krajina najviac ovplyvnená korupciou. Tento rok si polepšilo o štyri priečky keď dosiahlo skóre 51 bodov spolu s Maďarskom, Chorvátskom a Bahrajnom. Na predposlednom mieste, tesne pred Maďarskom, bola umiestnená Slovenská republika v dvoch hodnoteniach, týka sa to Indexu vnímania ekonomickej slobody a Svetovej ročenky konkurencieschopnosti. Najlepšie umiestnenie SR v rámci štyroch susediacich krajín bolo druhé miesto a to v rebríčku Doing business, v ktorom nás predbehlo iba Poľsko. Celkové hodnotenie vyjadrené váženým aritmetickým priemerom umiestnení v jednotlivých indexoch je 3. To zaraďuje Slovensko na tretie miesto, čo sa týka kvality podnikateľského prostredia spomedzi štátov V4-ky.

Prostredie pre vykonávanie podnikateľskej činnosti v Maďarsku je v súčasnosti ďaleko od priaznivého. Posledné miesto obsadilo až v troch hodnoteniach analyzovaných v predošlých kapitolách. Preto podnikateľské prostredie Maďarska by sa dalo považovať za najhoršie s dosiahnutím skóre vo výške 3,6 bodov. Najlepšie hodnotenie malo iba v Indexe vnímania korupcie a v indexe globálnej konkurencieschopnosti.

Na základe zjednotenia výsledkov daných piatich analyzovaných indexov Česko a Poľsko sa zaradili na prvé respektíve druhé miesto s dosiahnutým skóre vo výške 1,6 bodov. Túto pozíciu posilnili vedúce umiestnenia v hodnoteniach konkurencieschopnosti, a tým pádom možno skonštatovať, že Česká republika je v rámci V4

najkonkurencieschopnejšou krajinou. Vedúcu pozíciu má aj v Indexe vnímania ekonomickej slobody. Avšak prostredie pre podnikateľov v Česku nie je hodnotené veľmi priaznivo a zároveň v nej prevláda relatívne veľká miera korupcie.

Poľsko s bodovým hodnotením 1,6 sa vyznačuje ako krajina s najkvalitnejším podnikateľským prostredím a s najnižšou korupciou. Je tiež druhou najkonkurencieschopnejšou a najslobodnejšou ekonomikou V4.

3.3 Analýza najproblematickejších oblastí podnikateľského prostredia Slovenska v súčasnosti a návrhy na ich zlepšenie

Zhrnutím všetkých hodnotení charakterizujúcich kvalitu podnikania na Slovensku sú v nasledujúcej časti podrobnejšie analyzované konkrétne, v súčasnosti stále pretrvávajúce problémové oblasti odrážajúce stav podmienok pre vykonávanie podnikateľskej činnosti v SR. Jednotlivé problémové oblasti sú v tejto kapitole detailnejšie popísané a zároveň sú stanovené aj možné návrhy a odporúčania pre zlepšenie aktuálneho stavu.

3.3.1 Administratívne zaťaženie

Administratívne zaťaženie je považované ako jedno z najnegatívnejšie hodnotených faktorov brzdiacich vykonávanie podnikateľskej činnosti na Slovensku. Na pochopenie podstaty administratívnej záťaže je dôležité správne definovať jej obsah.

„Administratívne bremeno predstavuje sumu nákladov, ktoré musí podnikateľský sektor znášať s cieľom splňať informačné povinnosti stanovené legislatívou.“⁴⁸

Administratívne zaťaženie nezahŕňa len poskytovanie informácií smerovaných k verejnej správe, ale aj informácie pre tretie subjekty, ako napr. povinné označovanie potravín v stanovenom rozsahu vymedzené legislatívou. Slovenský podnikateľský sektor stojí administratívne povinnosti ročne celkovo približne 2,7 miliardy eur, čo označujeme ako administratívne náklady. Z toho za neopodstatnené, tzv. administratívne zaťaženie sa pripisuje až 10 % z týchto nákladov, čo tvorí takmer 270 miliónov eur. Tiež chýba rovnováha medzi cieľmi regulácie a jej plnením v časovom a finančnom rozmedzí.

⁴⁸ HARGAŠ, J. Znižovanie administratívnej záťaže a nástroje eGovernmentu.. In: *eFocus*. [Online] 2008, no. 3 [cit. 21.03.2016]. Dostupné na internete: <http://www.efocus.sk/images/archiv/file_1308_0.pdf

Existuje viacero iniciatív smerovaných k znižovaniu administratívnych nákladov v medzinárodnom a národnom meradle.

Možnosti redukcie administratívnej záťaže:

- poskytovanie lepších informácií a návodov
- redukcia, odstránenie alebo zjednodušenie povinností v legislatíve
- zjednodušenie procesu naplňania požiadaviek legislatívy
- zdieľanie dát
- elektronizácia služieb

Všetky uvedené spôsoby redukcie administratívnej záťaže obsahujú viacero odporúčaní realizácie. Nástroj, ktorý bol zavedený pre zjednodušenie administratívy podnikateľov je obsiahnutý v zákone č. 305/2013 o e-Govermente. Je dôležité poznamenať, že tento nástroj je aplikovateľný v prípade väčšiny uvedených spôsobov redukcie. V tomto kontexte sa rozvoj IT riešení a služieb chápe ako zavádzanie elektronických nástrojov interakcie používateľa a verejnej správy. Zriadila sa tak elektronická stránka ako nástroj komunikácie (napr. doručovania úradných dokumentov) medzi podnikateľskými subjektmi a verejnou správou. Na Slovensku sa tak uskutočňuje na adrese www.slovensko.sk. Všeobecne sa táto zmena vníma pozitívne, avšak ešte stále je čo vylepšovať v súvislosti s plynulosťou a jednoduchosťou užívania.

Návrh opatrení za účelom zlepšenia PP:

- Jednotný systém identifikácie podnikateľských subjektov

Aby mohli všetky registre evidovať firmu pod takým istým číslom. Podnikatelia sú v súčasnosti evidovaní pod rôznymi identifikátormi na viacerých úradoch, ako napríklad IČO, pridelené hneď pri vzniku, daňové identifikačné číslo, registračné číslo platné v Sociálnej poisťovni, v zdravotných poisťovniach, predčísliá účtov a variabilné symboly pri úhradách daní, odvodov a poplatkov, a pod. Pre efektívnejší vzťah medzi úradmi a firmami by bolo vhodné zaviesť používanie spoločného identifikátora pre podnikateľské subjekty, a to vo všetkých registroch verejnej správy. Ušetrí sa tým prebytočné administratívne náklady, ktoré spôsobuje neschopnosť a slabá prepojenosť využívania údajov naprieč viacerých úradov a registrov.

- Rozšírenie služieb poskytovaných klientskymi centrami

Ide o miesto kde by podnikateľ získal pri jednom okienku všetky potrebné tlačivá, informácie, taktiež uskutočnil platby, bez navštevovania konkrétnych úradníkov v ich vlastnej kancelárii. Dostupnosť tlačív je oveľa jednoduchšia využívaním internetu, avšak pohyb medzi kanceláriami jedného úradu, či spolupracujúcimi úradmi navzájom je stále nevyhnutný. Vyhradením niekoľkých zamestnancov, ktorí pôsobia ako "interface" medzi úradom a klientom sa znížia časové náklady a zefektívnila práca samotných úradníkov. Z dlhodobého hľadiska pôjde o tzv. klientske centrá a zastupovali by všetky úrady na jednom mieste. Takéto miesta by boli dostupné v každom väčšom meste na Slovensku. Ministerstvo vnútra SR má v pláne otvoriť 89 takýchto klientskych centier, pričom aktuálne ich otvorených 26. Prostredníctvom klientskych centier je možné vybaviť: živnostenské oprávnenie, registráciu na daňovom úrade a registráciu do zdravotnej poisťovne. Ďalším zvýšením efektívnosti vybavovania administratívnych záležitostí by však bolo prepojenie týchto jednotných kontaktných miest aj s činnosťou Sociálnej poisťovne a možnosťou registrácie pre DPH.

- Dostupné doklady naprieč úradmi

Aby sa vyhlo prípadom, kedy jeden úrad požiada o dokument, ktorým už iný štátny úrad disponuje, bolo by vhodné zaviesť pravidlo zabezpečenia dokladu všetkým úradom dostupnosť, ktorý už jeden úrad vlastní. Nevyhnutné by bolo prehĺbenie spolupráce medzi orgánmi verejnej správy a zároveň odbremenenie podnikateľa od zaťažujúcich časových, administratívnych a finančných nákladov. Napríklad o výpis z obchodného registra, alebo o jeho kópiu si žiada daňový úrad (pri registrácii pre daň z príjmov), colný úrad (pri registrácii predajcov liehu), Sociálna poisťovňa (pri registrácii zamestnávateľa), dopravný inšpektorát (pri registrácii nového majiteľa auta), a podobne. A tento proces je sa opakuje pri každej drobnej zmene. Podobné povinnosti sú byrokraticky zaťažujúce pre podnikateľské subjekty a zároveň vytvára zbytočnú prácu pre úradníka.

3.3.2 Daňové a odvodové zaťaženie

Dane sú nevyhnutnou súčasťou fungovania štátu, ktorými sa financuje infraštruktúra, verejné vybavenie a služby, ktoré sú zásadnými determinantmi ekonomiky. Je však dôležité, aby sa s nastavovaním daňových sadzieb zaobchádzalo opatrne. Platenie daní je podnikateľmi hodnotený ako komplikovaný a nákladný proces, čo vedie k

špekulatívnym spôsobom obchádzania platenia akýchkoľvek daní. Tento daňový problém potvrdzujú aj údaje podľa Doing Business.

Celková sadzba dane zahŕňa:

- daň z príjmu právnických osôb alebo zisk
- odvody za zamestnancov a príspevky do sociálnej poisťovne
- daň z nehnuteľnosti
- dane za finančné transakcie, dividendy a kapitálové zisky
- daň za motorové vozidlo, cestná daň, komunálna daň a ostatné dane

Slovensko sa v ukazovateli Daňových povinností podnikov v roku 2015 umiestnilo na 73. priečke zo 189 hodnotených svetových ekonomík v rámci hodnotenia Doing Business. Podnikateľ musí v priebehu jedného roka vykonať 10 rôznych platieb, tu vidíme určitú pozitívnu zmenu v porovnaní s predošlými rokmi. Tieto platby však zaberú priemerne až 188 hodín a celková sadzba dane má 51,2 %-ný podiel na zisku.

Vstupom do EÚ v r. 2004 začal na Slovensku platiť aj úplne nový zákon o DPH. Podľa zákona NR SR č. 595/2003 Z. z. o dani z príjmov sa od r. 2004 až po r. 2012 daňové zisky zdaňovali sadzbou 19% (rovnako ako základ dane fyzických osôb). Od roku 2013 bola sadzba dane z príjmov právnických osôb 23% a v roku 2014 klesla o 1% na 22%. Napriek tomu, že vláda vyhlásila zámer nezvyšovať dane z príjmov, prijatím novely zákona o dani z príjmov č. 595/2003 Z.z., ktorá sa týka §22 - §29, ju však zvyšuje nepriamo. Touto novelou sa zmenili podmienky odpisovania, ktoré sa netýkajú len nového majetku, ale aj majetku, ktorý bol zaradený do podnikania v minulosti. Medzi najvýznamnejšie zmeny podmienok odpisovania majetku, ktoré spomínaná novela s účinnosťou od 1.1.2015 prináša sú nasledovné:

- rozšírenie počtu odpisových skupín zo štyroch na šesť
 - 1. skupina - 4 roky (napr. osobné automobily, počítače)
 - 2. skupina - 6 rokov (kotly ústredného kúrenia, radiátory),
 - 3. skupina - 8 rokov (napr. elektrické motory, turbíny, stroje pre metalurgiu),
 - 4. skupina - 12 rokov (napr. lode, vlaky, lietadlá),
 - 5. skupina - 20 rokov (napr. budovy a inžinierske stavby),
 - 6. skupina - 40 rokov (napr. budovy na administratívu, budovy na kultúru a verejnú zábavu, bytové budovy, hotely).

- obmedzenia používania metódy zrýchleného odpisovania - možnosť aplikovania metódy zrýchleného odpisovania sa vzťahuje iba na odpisové skupiny 2. a 3.
- Limitovaná výška odpisov pri luxusných automobiloch - tým sa obmedzuje možnosť uplatnenia daňových odpisov z automobilov s vyššou cenou ako 48 000 €, v prípade že podnik nevykazuje zisk.
- Zrušenie leasingového spôsobu odpisovania – vzniká tak jednotný spôsob odpisovania hmotného majetku bez ohľadu na to, či ho obstaral vlastnými zdrojmi, úverom alebo leasingom.

Odporúčania za účelom zlepšenia PP:

- Veľmi negatívne boli hodnotené aj novozavedené **daňové licencie**⁴⁹ zavedené v roku 2014 novelou zákona o dani z príjmov č. 595/2003 Z. z. § 46b, s účinnosťou od 1.1.2014. Prvá povinnosť platby licencie bola vyjadrená v daňovom priznaní v roku 2015. Licencie sa zákonom vzťahujú na všetky podnikateľské subjekty bez ohľadu na to, či vykazujú zisk alebo stratu. Jej výška závisí toho, či podnik je alebo nie je platiteľom DPH a od veľkosti obratu vid'. kategorizáciu opísanú v kapitole 1.5.3. Daň z príjmu presahujúca danú minimálnu úroveň sa platí vo výške, aká danému subjektu vychádza. Touto novelou zákona chcel štát zabrániť praktikám, ktoré firmy využívajú, aby sa vyhli plateniu dane z príjmov. Avšak, aby sa zabránilo daňovým únikom, efektívnejšie by bolo zvýšenie daňových kontrol a začať sa orientovať na väčšie firmy, ktoré dlhoročne vykazujú negatívny hospodársky výsledok napriek tomu, že majú niekoľko státisícové ročné obraty.
- **Zníženie výšky dane z príjmov pre právnické osoby**

Ideálnym by bolo zníženie sadzby dane z príjmov pre právnické osoby. To by prinieslo zníženie nákladov podnikateľov, ktorí by tým pádom mali viac prostriedkov a mohli by ich investovať do oblastí s vyššou pridanou hodnotou. Zdôraznila by sa aj spravodlivosť, nakoľko žiadna skupina podnikateľov by nebola zvýhodnená. V neposlednom rade by takéto opatrenie prilákalo viac investorov, vytvorili by sa tak ďalšie pracovné miesta a predstavovalo by to vyšší prílev peňazí na Slovensko. V porovnaní s krajinami V4, je výška dane príjmov pre právnické osoby na Slovensku najvyššia. Poľsko a Česká republika vytvárajú v tejto oblasti

⁴⁹ Kollárová, Z. Daňové licencie sú trest za to, že firma podniká. In: *eTrend*. [online]. Dec. 2014. [cit. 10.04.2016]<<http://www.etrend.sk/podnikanie/danove-licencie-su-trest-za-to-ze-firma-podnika.html>>

priaznivejšie podmienky pre domácich a zahraničných podnikateľov s výškou dane z príjmu na úrovni 19 % a Maďarsko so sadzbou 20,6 %.

V mnohých prieskumoch sa podnikatelia sťažujú na vysoké daňové a odvodové zaťaženie, ktoré je často uvádzané za najväčšiu bariéru aj v hodnotiacich správach podnikateľskej aliancie Slovenska. Podľa získaných údajov z eurostatu o celkovej cene práce na hodinu v eurozóne je priemer 28,67 €. Hrubá mzda predstavuje 20,81 € a odvody 7,46 €. Na základe tejto štatistiky Slovensko nemá jedny z najvyšších odvodov ale práveže tretinu z priemeru eurozóny. Presná suma činí 7,10 € hrubá mzda + odvody 2,60 € a spolu je to 9,70 €. Na porovnanie Česká republika má hrubú mzdu 6,90 €+ odvody 2,50 € spolu je to 9,40 €. V Rakúsku je celková cena práce na hodinu 31,50 € z toho 23,20 € činí hrubá mzda a odvody sú 8,30 €. Daňové a odvodové zaťaženie z hľadiska nižších príjmov podnikateľských subjektov z pod. činnosti negatívne pôsobí na to čo im zostane po zaplatení daní a odvodov. Jednou z možností riešení by som odporúčal vytvárať združenia, konzorcia malých firiem s možnosťou vyššej úrovne manažmentu, získavania finančných prostriedkov ako aj vyššej šance vo výberovom konaní pri získavaní zákaziek. Skúsenosti zo zahraničia potvrdzujú, že združenia malých firiem do väčších celkov majú možnosť technologického a ekonomického ako aj vzdelanostného rastu (využitie ľudských zdrojov na strane jednej) a v konkurenčnom prostredí možnosťou získavania práce na objednávky v rámci výroby a služieb. Konzorcia malých podnikov majú v manažmente schopných technologov, ekonómov a manažérov pre získavanie objednávok v rámci EÚ ale aj tretích krajín čo umožňuje pravidelnú výrobu a poskytovanie pravidelných služieb, poznanie spotrebiteľského dopytu v rámci EÚ a podľa trendu spotrebiteľských požiadaviek prispôbovať svoje technológie a výrobu. To znamená, že napríklad firmy v Rakúsku aj pri vyššom daňovom a odvodovom zaťažení sú schopné sa rozvíjať a prežiť.

ZÁVER

K dosiahnutiu systematickej a udržateľnej podpory prostredia pre podnikateľov na Slovensku je nevyhnutné zabezpečiť priaznivé podmienky, ktoré podnikatia záujem o vykonávanie podnikateľskej činnosti na Slovensku. Slovensko prešlo za posledných 10 rokov niekoľkými významnými zmenami, ktoré vyvolali rôzne pozitívne aj negatívne reakcie zo strany slovenských podnikateľov. Pričlenenie sa medzi krajiny EÚ, čo znamenalo vznik vnútorného trhu, jednoznačne zvýšilo konkurenciu na Slovensku. Aby sa SR vyrovnala vyspelejším krajinám a stala sa konkurencieschopnejšou je nevyhnutné vykonať opatrenia podporujúce rozvoj podnikania na Slovensku, ktoré by mali reflektovať súčasné problémy, ktoré sa spájajú predovšetkým s vysokým administratívnym zaťažením, vymáhateľnosťou práva, s daňovými podmienkami, ako aj s abstinujúcim prílevom zahraničných investícií.

V prvej kapitole diplomovej práce sme sa snažili priblížiť pojmy relevantné pri popise podnikateľského prostredia, vymedzením jej štruktúry, ako aj definovaním faktorov mikro a makro prostredia podniku. V diplomovej práci boli zanalyzované viaceré aspekty hodnotiace podnikateľské prostredie v čase od vstupu SR do EÚ, čomu nasledoval aj prechod slovenskej meny na euro. V tejto časti sú preskúmané predovšetkým makroekonomické faktory súvisiace s podnikateľským prostredím. Slovenské hospodárstvo malo vstupom do EÚ rastúcu tendenciu, pričom najvyššie hodnoty dosiahlo v roku 2008. V týchto rokoch boli vďaka pozitívnemu vývoju ekonomiky zaznamenané aj zvyšujúce sa počty evidovaných fyzických osôb, ako aj rast registrovaných podnikov, právnických osôb. Stúpala aj zamestnanosť hospodárstva a podiel MSP na zamestnanosti. Rok 2009 bol však prelomovým jednak vstupom do eurozóny ako aj prejavom dôsledkov svetovej krízy na Slovensku. Tieto skutočnosti sa odzrkadlili v poklese všetkých spomenutých ekonomických položiek. Prvé náznaky oživenia boli zachytené až v roku 2011 nasledované opätovným negatívnym vývojom v roku 2013. Okrem iného, pri opise stavu podnikateľského prostredia v jednotlivých rokoch, boli uvedené aj významné legislatívne zmeny a pretrvávajúce problémy v podnikaní na Slovensku.

Hlavnú časť záverečnej práce tvorila analýza výsledných hodnotení indexov niekoľkých svetových inštitúcií, ktoré boli východiskovým meradlom hodnotenia kvality

slovenského podnikateľského prostredia. Nakoľko dôsledkom globalizácie sa zvyšuje previazanosť ekonomík krajín a Slovensko je v značnej miere ovplyvnené globálnou ekonomikou, všetky hodnoty boli v porovnaní s inými ekonomikami, s upriamenou pozornosťou na krajiny Vyšehradskej štvorky. Vyhodnotené a zosumarizované výsledky mali aj negatívne hodnoty. Podnikateľské prostredie Slovenska ešte stále nenabralo priaznivé smerovanie a v porovnaní s krajinami V4 bolo Slovensko umiestnené na treťom, predposlednom mieste. Slovensko stráca na atraktivite aj v oblasti priamych zahraničných investícií. V minulosti dokázalo SR prilákať podstatne väčšie množstvo investorov, avšak v súčasnosti krajina neposkytuje štátnu pomoc investorom, tým pádom potenciálni investori uprednostnia pôsobenie v krajinách, kde daná investícia prináša určité zvýhodnenia alebo benefity.

Zosumarizovaním všetkých analyzovaných indexov boli v práci identifikované tie najkritickejšie oblasti brzdiace vykonávanie podnikania na Slovensku. Problémom, ktorým podnikateľská sféra v súčasnosti čelí je niekoľko a pretrvávajú už dlhodobo. Prvým a jedným z najpodstatnejších bariér je administratívne zaťaženie podnikateľov, ktoré spôsobuje nárast nákladov firmy a podstatne znižuje atraktivitu prostredia pre podnikateľov. Určitým riešením by okrem iného mohlo byť vybudovanie jednotného systému identifikácie podnikateľských subjektov, zriadenie klientských centier, resp. prehĺbenie prepojenosti s úradmi a v neposlednom rade by sa pozitívne hodnotilo aj zabezpečenie poskytovania dokladov naprieč úradmi. Ďalším kritickým bodom pre podnikateľov je daňové a odvodové zaťaženie, ktorého výška je pomerne vysoká v porovnaní s okolitými krajinami. Výška sadzby dane z príjmov právnických osôb bola síce, ustanovením § 15 písm. b) zo Zákona o dani z príjmov č. 595/2003 Z. z. platná od 1.1.2014, znížená o jedno percento na 22%, to sa však kompenzovalo prijatím ďalšej novely k zákonu č. 595/2003 Z. z. dane z príjmov, ktorou sa zmenili podmienky odpisovania nehnuteľností platné aj retrospektívne. Odpisové skupiny sa rozšírili zo štyroch odpisových skupín na šesť a podnikatelia sú po novom obmedzení vo využívaní metódy zrýchleného odpisovania, ktorá je uplatniteľná iba v prípade hmotného majetku zaradeného do odpisovej skupiny 2. alebo 3.

Zavedenie daňových licencií podľa § 46b zákona o dani z príjmov, s účinnosťou od 1.1.2014 je novým odrádzajúcim faktorom pre podnikateľov na Slovensku. A v neposlednom rade zvýšením minimálnej mzdy plynúcej z nariadenia vlády SR z 15.

októbra 2014 č. 297/2014 sa zvyšujú odvody, ktoré podnikatelia odvádzajú za svojich zamestnancov. V oblasti daní by odporúčaním mohlo byť zastavenie zvýhodňovania iba určitých skupín podnikateľov, ale napríklad zníženie výšky dane z príjmov pre podnikateľov, ktorá by významne zatraktívnila podnikanie na Slovensku. V nadväznosti na zákony, podnikatelia na Slovensku takpovediac trpia pri snahe držať krok s neustále meniacou sa legislatívou, ktorej časová náročnosť vedie k nárastu nákladov podniku.

V sektore podnikania na Slovensku bolo zrealizované iba v mierne zlepšenie v oblasti prístupu k finančným zdrojom. Kladne je hodnotená relatívne nízka inflácia, cenová stabilita a zlepšovanie kvality infraštruktúry. Avšak tieto pozitíva nie sú zďaleka postačujúce k vybudovaniu vhodného a kvalitného podnikateľského prostredia na Slovensku.

Napriek neustále avizovaným pripomienkam k fungovaniu slovenskej ekonomiky ako takej a potreby vykonania zmeny pre skvalitnenie podnikateľského prostredia, za posledné desaťročie neboli zaznamenané výrazné zmeny k lepšiemu. Zlepšovaním podnikateľského prostredia by sa však nepodporovali len domáci podnikatelia, ale priaznivé podmienky by prilákali aj zahraničných investorov. V strednodobom horizonte by sa zavádzanie pozitívnych zmien v prostredí pre podnikateľov preukázalo aj v akcelerácii rozvoja ekonomiky, zvýšila by sa životná úroveň a kvalita tovarov a služieb.

ZOZNAM POUŽITEJ LITERATÚRY

1. Aktuality.sk. Ďalšia rana pre Slovensko. Podnikateľské prostredie je u nás najhoršie spomedzi východných štátov EÚ. [online]. jan. 2014. [cit. 09.04.2016]. Dostupné na internete: <<http://www.aktuality.sk/clanok/244297/polsko-je-top-krajinou-na-podnikanie-vo-vychodnej-europe-a-centralnej-azii-slovensko-skoncilo-az-14/>>
2. BERACKA, J. Stav podnikateľského prostredia na Slovensku. [online]. [cit. 11.03.2016] Dostupné na internete: <<http://www.nextfuture.sk/ekonomika/clanky/stav-podnikatelskeho-prostredia-na-slovensku/>>
3. DAŇKOVÁ, A. a kol. Malé a stredné podnikanie. Bratislava: Centrum pre rozvoj regiónov, 2010, 270 s. ISBN 978-80-970495-2-2.
4. ĎURIŠ, T. 2009. Priaznivé podnikateľské prostredie a možnosti financovania MSP. In Zhodnotenie zmien v podmienkach podnikania a v hospodárení malých a stredných podnikov v dôsledku integrácie I. Bratislava: EKONÓM, 2009. ISBN 978-80-225-2877-1.
5. EuroEkonom.sk. Mikroprostredie podniku. [online]. 9. Jan. 2009. [cit. 4.12.2015] Dostupné na internete: <<http://www.euroekonom.sk/marketing/marketingova-analyza/mikroprostredie-podniku/>>
6. Europa.eu. Prehľad základných skutočností o SBA 2014 Slovensko. Dostupné na internete: <http://ec.europa.eu/enterprise/policies/sme/facts-figures-analysis/performance-review/files/countries-sheets/2014/slovakia_sk.pdf>
7. Europa.eu. Small Business Act. [Online]. [cit. 21.12.2015]. Dostupné na internete: <http://europa.eu/legislation_summaries/enterprise/business_environment/et0001_en.htm>
8. European Commission. REFIT – making EU law lighter, simpler and less costly. [online].[cit. 02.04.2016]. Dostupné na internete: <http://ec.europa.eu/smart-regulation/refit/index_en.htm>
9. Európska komisia. Užívateľská príručka a modelové vyhlásenie. Úrad pre publikácie EÚ. ISBN 92-894-7924-8.

10. Európska komisia. Prehľad základných skutočností o SBA 2014 Slovensko. [online]. Dostupné na internete: <ec.europa.eu>
11. Európska komisia. Slovensko ku protikorupčnej správe EÚ. Brusel: 2.3.2014, COM(2014) 38 final. [online]. Dostupné na internete: <http://ec.europa.eu/dgs/home-affairs/what-we-do/policies/organized-crime-and-human-trafficking/corruption/anti-corruption-report/docs/2014_acr_slovakia_chapter_sk.pdf>
12. Európskenoviny.sk. Byrokracia Európskej komisie musí skončiť, kritizoval Fico. [online]. jún. 2014. [cit. 03.04.2016]. Dostupné na internete: <<http://www.europskenoviny.sk/2014/06/28/byrokracia-europskej-komisie-musi-skoncit-kritizoval-fico/>>
13. Finančné centrum O PENIAZUCH. Podnikateľské prostredie sa podľa SOPK zhoršuje. [Online]. 14. 12. 2009. [cit. 29.12.2015]. Dostupné na internete: <<http://openiazoch.zoznam.sk/cl/86930/Podnikatelske-prostredie-sa-podla-SOPK-zhorsuje>>
14. HARGAŠ, J. Znižovanie administratívnej záťaže a nástroje eGovernmentu.. In: eFocus. [Online] 2008, no. 3 [cit. 21.02.2016]. Dostupné na internete: <http://www.efocus.sk/images/archiv/file_1308_0.pdf>
15. Heritage. 2015 Index of Economic Freedom: Slovakia. [Online]. [cit. 13.02.2016] <<http://www.heritage.org/index/country/slovakia>>
16. HNonline.sk. Biznismeni sa sťažujú: Daňové zmeny zhoršili podnikanie u nás. [online]. [cit. 12.04.2016]. Dostupné na internete: <<http://hn.hnonline.sk/ekonomika-a-firmy-117/biznismeni-sa-stazuju-danove-zmeny-zhorsili-podnikanie-u-nas-637712>>
17. HOŠOFF, B. – HVOZDÍKOVÁ, V. Analýza konkurencieschopnosti krajín V4 z pohľadu atraktivity pre PZI. [online]. Ekonomický ústav SAV: Bratislava, 2009. Dostupné na internete: <<http://ekonom.sav.sk/uploads/journals/WP21.pdf>>. ISSN 1337-5598.
18. CHODAŠOVÁ, A. – BUJNOVÁ, D. Podnikanie v malých a stredných podnikoch. Bratislava: EKONÓM, 2008. 194 s. ISBN 978-80-225-2554-1.

19. CHREN, M. Singapur 2.0. [online]. [cit. 12.04.2016]. Dostupné na internete: <<http://sulik.sk/wp-content/uploads/2013/02/165-navrhov-na-zlepsenie-kvality-podnikatelskeho-prostredia-v-slovenskej-republike.pdf>>
20. JENČIKOVÁ, Š. 2006. Kritériá hodnotenia podnikateľského prostredia. In Zborník z medzinárodnej konferencie „Národná a regionálna ekonomika VI“. Herľany: EKF TU v Košiciach, 2006. ISBN 80-8073-721-5, s. 135-139.
21. JURÍČKOVÁ, V. a kol. Podnikateľské prostredie a firemné stratégie. Bratislava : Ekonomický ústav SAV, 2006. ISBN 80-7144-154-6.
22. KIŠŠOVÁ, N. Zákon o e-Governmente a jeho dopad na podnikateľské prostredie. In: Podnikanie. Marec 2014. Dostupné na internete: <http://issuu.com/nadsme/docs/casak_3_2014/23?e=3993638/7032957>
23. Kollárová, Z. Daňové licencie sú trest za to, že firma podniká. In: eTrend. [online]. Dec. 2014. [cit. 12.04.2016]<<http://www.etrend.sk/podnikanie/danove-licencie-su-trest-za-to-ze-firma-podnika.html>>
24. KUPKOVIČ, M. a kol. Podnikové hospodárstvo. Bratislava : Sprint vfra, 2003. ISBN 80-88848-71-7.
25. KUZMIŠIN, P. Kvalita podnikateľského prostredia a jej vplyv na konkurencieschopnosť podniku. Journal of competitiveness, 2009. ISSN 1804-1728.
26. LAŠŠÁK, V. Podniková politika a stratégia. [online]. Banská Bystrica: 1997. [cit. 3.12.2015] Dostupné na internete: <<http://www.euroekonom.sk/download2/diplomovka-teoria-manazment/Teoria-Diplomova-praca-Strategicke-planovanie.pdf>>
27. MAJTÁN, M. a kol. Podnikové hospodárstvo. Bratislava : Sprint vfra, 2005. ISBN 80-89085-46-6.
28. MALACH, A. a kol. Jak podnikat po vstupu do EU. Praha : Grada Publishing, 2005. ISBN 80-247-0906-6.
29. MARUŠINEC, M. Správa o stave podnikateľského prostredia v SR. [Online] 2010. [cit. 28.12.2015]. Dostupné na internete: <http://alianciapas.sk/wp-content/uploads/2013/03/sspp_2010_06_financie.pdf>
30. Mepforum. 10 rokov v EÚ. [online]. [cit. 18.03.2016]. Dostupné na internete: <<http://mepoforum.sk/wp-content/uploads/2015/01/10-rokov-SR-v-EU-prilohy.pdf>>

31. Ministerstvo vnútra SR. Elektronické trhovisko je hrádzou proti špekulantom vo verejnom obstarávaní.[online]. nov. 2014. [cit. 19.03.2016]. Dostupné na internete: <<http://www.minv.sk/?tlacove-spravy&sprava=elektronicke-trhovisko-je-hradzou-proti-spekulantom-vo-verejnom-obstaravani>>
32. Ministerstvo hospodárstva SR. Informácia o výsledkoch merania administratívnych nákladov podnikania. [online]. 2014. [cit. 23.02.2016]. Dostupné na internete. <www.mhsr.sk/informacia-o-vysledkoch-merania-administrativnych-nakladov-podnikania/144171s+&cd=1&hl=sk&ct=clnk&gl=fr>
33. Ministerstvo vnútra SR. Nové pravidlá verejného obstarávania účinné od 1. júla 2013. [online]. júl 2014. [cit. 19.03.2016]. Dostupné na internete: <<http://www.minv.sk/?tlacove-spravy&sprava=nove-pravidla-verejneho-obstaravania-ucinne-od-1-jula-2013>>
34. Ministerstvo hospodárstva Slovenskej republiky. Správa o stave implementácie iniciatívy SBA pre rozvoj sektora MSP na Slovensku. [Online]. 2014. [cit. 02.01.2016]. Dostupné na internete: <http://www.mhsr.sk/ext_dok-sprava-o-stave-implementacie-iniciativy-sba-pre-rozvoj-sektora-msp-na-slovensku/142100c?ext=orig.>
35. Nadácia F.A. Hayeka. Index ekonomickej slobody 2014. [Online]. 14. Január. [cit. 8. 2. 2015] Dostupné na internete: <<http://www.hayek.sk/index-ekonomickej-slobody-2014/>>
36. NARMSP. Stav malého a stredného podnikania 2003. [Online]. Bratislava, 2004. [cit. 18.12.2015] Dostupné na internete: <<http://www.sbagency.sk/sites/default/files/stav03sj.pdf>> ISBN 80-88957-33-8.
37. NARMSP. Stav malého a stredného podnikania 2004. [Online]. Bratislava, 2005. [cit. 18.12.2015] Dostupné na internete: <<http://www.sbagency.sk/sites/default/files/stav04sj.pdf>> ISBN 80-88957-39-7.
38. NARMSP. Stav malého a stredného podnikania 2005. [Online]. Bratislava, 2006. [cit. 18.12.2015] Dostupné na internete: <http://www.sbagency.sk/sites/default/files/stavmsp_2005_final.pdf> ISBN 80-88957-42-7.
39. NARMSP. Stav malého a stredného podnikania 2006. [Online]. Bratislava, 2007. [cit. 20.12.2015]. Dostupné na internete: <http://www.sbagency.sk/sites/default/files/stav_msp_06.pdf. ISBN: 978-80-88957-44-7>

40. NARMSP. Stav malého a stredného podnikania 2007. [Online]. Bratislava, 2008.
[cit. 20.12.2015]. Dostupné na:
<http://www.sbagency.sk/sites/default/files/stav_msp_2007_0.pdf>
41. NARMSP. Stav malého a stredného podnikania 2008. [Online]. Bratislava, 2009.
[cit. 21.12.2015]. Dostupné na internete:
<http://www.sbagency.sk/sites/default/files/stav_msp_2008_0.pdf>
42. NARMSP. Stav malého a stredného podnikania 2009. [Online]. Bratislava, 2010.
[cit. 28.12.2015]. Dostupné na internete:
<http://www.sbagency.sk/sites/default/files/stav_msp_2009.pdf>
43. NARMSP. Stav malého a stredného podnikania 2010. [Online]. Bratislava, 2011.
[cit. 21.12.2015]. Dostupné na internete:
<http://www.sbagency.sk/sites/default/files/stav_msp_2010.pdf>
44. NARMSP. Stav malého a stredného podnikania 2011. [Online]. Bratislava, 2012.
[cit. 21.12.2015]. Dostupné na internete:
<http://www.sbagency.sk/sites/default/files/stav_msp_2011.pdf>
45. NARMSP. Stav malého a stredného podnikania 2012. [Online]. Bratislava, 2013.
[cit. 02.01.2016]. Dostupné na internete:
<http://www.sbagency.sk/sites/default/files/stav_msp_2012_sk.pdf>
46. NARMSP. Stav malého a stredného podnikania 2013. [Online]. Bratislava, 2014.
[cit. 02.01.2016]. Dostupné na internete:
<http://www.sbagency.sk/sites/default/files/stav_msp_sk_web.pdf>
47. Národná agentúra pre rozvoj malého a stredného podnikania. Pripravenosť malých a stredných podnikov na vstup Slovenska do Európskej únie. [online]. okt. 2003.
[cit. 09.01.2016]. Dostupné na internete:
<http://www.sbagency.sk/sites/default/files/pripravenost_msp_do_eu3.pdf>
48. ODKLADAL, M. V boji proti korupcii máme dobré zákony, tvrdí riaditeľ Transparency Slovensko Gabriel Šípoš. [online]. Marec 2014. [cit. 13.03.2016].
Dostupné na internete: <<http://www.aktuality.sk/clanok/249766/v-boji-proti-korupcii-mame-dobre-zakony-tvrdi-riaditel-transparency-slovensko-gabriel-sipos/>>
49. Odporúčania Európskej komisie 2003/361/ES
50. Oznámenie komisie o iniciatíve „Small Business Act“ pre Európu v Bruseli z 25. júna 2008, KOM(2008) 394 v konečnom znení
51. PILKOVÁ, A. - HOLIENKA, M. Podnikateľské prostredie na Slovensku a podnety na jeho zlepšenie: pohľad GEM. In: Finančný manažér : periodikum Slovenskej

- asociácie podnikových finančníkov. Bratislava : Slovenská asociácia podnikových finančníkov, 2014.
52. PILKOVÁ, A. Podnikanie na Slovensku: nadpriemerná podnikateľská aktivita v podpriemernom podnikateľskom prostredí. Univerzita Komenského v Bratislave, Fakulta managementu: Bratislava, 2013. ISBN 978-80-223-3481-5
53. Pravda. Podnikateľské prostredie sa zhoršilo a ešte sa zhorší. [online]. dec. 2014. [cit. 14.12.2015]. Dostupné na internete: <<http://spravy.pravda.sk/ekonomika/clanok/340841-pas-podnikatelske-prostredie-sa-zhorsilo-a-este-sa-zhorsi/>>
54. Podnikateľská aliancia Slovenska. Hodnotenie podnikateľského prostredia - Index IPP [online]. 2011. [cit.19.01.2016] Dostupné na internete: <http://www.alianciapas.sk/menu_pravidelne_indexipp.htm>
55. Podnikateľská aliancia Slovenska. Správa o stave podnikateľského prostredia v SR s návrhmi na jeho zlepšovanieI. [online]. jan. 2014. [cit. 25.03.2016]. Dostupné na internete: <http://alianciapas.sk/category/pravidelne_aktivity/index_podnikatelskeho_prostredia/>
56. Podnikateľská aliancia Slovenska. Negatívny vývoj podnikateľského prostredia pokračuje. [online]. Mar. 2015. [cit. 22.03.2016]. Dostupné na internete: <http://alianciapas.sk/category/pravidelne_aktivity/index_podnikatelskeho_prostredia/>
57. Podnikateľská aliancia Slovenska. Správa o stave podnikateľského prostredia v SR s návrhmi na jeho zlepšovanie. [online] jan. 2014. [cit. 28.03.2016]. Dostupné na internete: <<http://alianciapas.sk/p3674/>>
58. Predpis č. 513/1991 Z.z. Obchodný zákonník zo dňa 05.11.1991
59. Renda, A et al. Assessing the costs and benefits of regulations. [online]. dec. 2013. [cit. 25.03.2016]. Dostupné na internete: <http://ec.europa.eu/smart-regulation/impact/commission_guidelines/docs/131210_cba_study_sg_final.pdf>
60. SB Agency. Kvalifikácia zaťaženia modelovej firmy v podmienkach Slovenskej republiky. [online]. [cit. 14.03.2016]. Dostupné na internete: <<http://www.sbagency.sk/sites/default/files/4a-quantifikaciacehkovehoregulacnehozatazenia.pdf>>
61. SB Agency. Pripravenosť MSP do EÚ. [online]. [cit. 14.12.2015]. Dostupné na internete: <www.sbagency.com>

62. ŠIBL, D. a kol. Veľký ekonomický slovník. Bratislava, Sprint, 2004. ISBN 80-89085-04-0.
63. SCHWAB, K. The Global Competitiveness Report 2014-2015. [Online]. World Economic Forum: Švajčiarsko, 2014. [cit.16.012016]. Dostupné na internete: <http://alianciapas.sk/wp-content/uploads/2014/09/WEF_GlobalCompetitivenessReport_2014-15.pdf>
64. STRÁŽOVSKÁ, H. a kol. Malé a stredné podniky. Bratislava: Sprint, 2007. 328 s. ISBN 978-80-89085-64-4.
65. STRÁŽOVSKÁ, H. a kol. 2010. Obchodné podnikanie. Bratislava: Sprint dva, 2010. 280 s. ISBN 978-80-89393-34-3.
66. ŠUSTER, M. a kol. Vplyv zavedenia eura na slovenské hospodárstvo. NBS, 2006.[online]. Dostupné na internete: <http://www.nbs.sk/_img/Documents/PUBLIK/06_kol1.pdf>
67. SYNEK, M., KISLINGEROVÁ, E. a kol. Podniková ekonomika. Praha : C.H. Beck, 2010. ISBN 978-80-7400-336-3.
68. UNCTAD. Anual report 2013. [online].[cit. 04.04.2016]. Dostupné na internete: <<http://unctad.org/en/pages/PublicationWebflyer.aspx?publicationid=943>>
69. TASR. Podnikateľov v SR najviac trápi administratívna náročnosť a byrokracia. In: Teraz. [Online] 10. Dec. 2013. [cit. 2.3.2016]. Dostupné na internete <<http://www.teraz.sk/ekonomika/podnikatelia-administrativa-byrokracia/67296-clanok.html>>
70. The World Bank. Doing business: Measuring business regulations. [online]. jún. 2014. [cit. 25.03.2016]. Dostupné na internete: <<http://www.doingbusiness.org/rankings>>
71. Transparency international: Corruption perceprions index 2014: results. [online]. Dostupné na internete <www.transparency.org>
72. Uznesenie vlády slovenskej republiky. č.486 zo 6. júla 2011. k návrhu politiky vlády SR na zlepšenie podnikateľského prostredia v SR.
73. World economic forum. The Global Competitiveness Report 2015 - 2016. [online]. [cit.15.03.2016] Dostupné na internete: <<http://reports.weforum.org/global-competitiveness-report-2015-2016/>>
74. World economic forum. The Global Competitiveness Report 2014 - 2015. [online]. Sept. 2014. [cit.15.03.2016]. Dostupné na internete: <<http://www.weforum.org/reports/global-competitiveness-report-2014-2015>>

75. World economic forum. The Global Competitiveness Report 2013 - 2014. [online].
Sept. 2014. [cit.15.03.2016]. Dostupné na internete: <
<http://www.weforum.org/reports/global-competitiveness-report-2013-2014>>
76. World economic forum. The Global Competitiveness Report 2011 - 2012. [online].
Sept. 2014. [cit.15.03.2016]. Dostupné na internete: <
<http://www.weforum.org/reports/global-competitiveness-report-2011-2012>>
77. World economic forum. The Global Competitiveness Report 2009 - 2010. [online].
Sept. 2014. [cit.15.03.2016]. Dostupné na internete: <
<http://www.weforum.org/reports/global-competitiveness-report-2009-2010>>
78. World economic forum. The Global Competitiveness Report 2008 - 2009. [online].
Sept. 2014. [cit.15.03.2016]. Dostupné na internete: <
<http://www.weforum.org/reports/global-competitiveness-report-2011-2012>>
79. World economic forum. The Global Competitiveness Report 2011 - 2012. [online].
Sept. 2014. [cit.15.03.2016]. Dostupné na internete: <
<http://www.weforum.org/reports/global-competitiveness-report-2011-2012>>
80. Zákon č. 25/2006 Z. z. o verejnom obstarávaní a o zmene a doplnení niektorých zákonov
81. Zákon o e-Govermente č. 305/2013.
82. Zákon č. 595/2003 Z. z. o dani z príjmov a o zmene a doplnení niektorých zákonov.